

OTDK-dolgozat

2023

ÓBUDAI EGYETEM

KELETI KÁROLY GAZDASÁGI KAR

HÁBORÚS KONFLIKTUSOK GAZDASÁGI HATÁSAI MAGYARORSZÁGON

THE ECONOMICAL EFFECTS OF ARMED CONFLICTS IN HUNGARY

Szerző(k) Neve:

Sumitz Gabriella Anna

Ónodi Henrietta

Imricsik Noémi

Konzulens: Katona Ferenc

Kézirat lezárásának dátuma: 2022. 11. 10.

Tartalomjegyzék

BEVEZETÉS.....	3
1. MAGYARORSZÁG A MÚLTBÉLI HÁBORÚS KONFLIKTUSOKBAN (Imricsik N.).....	4
2. UKRÁN-OROSZ FEGYVERES KONFLIKTUS ELŐZMÉNYE (Imricsik N.).....	6
3. A HÁBORÚ GAZDASÁGI KÖVETKEZMÉNYEI (Imricsik N.).....	8
4. SZANKCIÓK BEVEZETÉSE OROSZORSZÁGGAL SZEMBEN (Sumitz G.).....	11
4.1 A gazdasági szankciók általánosságban.....	11
4.2 Az Európai Unió által eddig elfogadott szankciócsomagok tartalma röviden.....	11
5. MÉLY RECESSZIÓ FELÉ TART AZ OROSZ GAZDASÁG (Ónodi H.).....	12
5.1 Az orosz költségvetés:.....	12
6. OROSZORSZÁG GDP-JE A SZANKCIÓK HATÁSÁRA (Sumitz G.).....	15
6.1 Oroszország GDP-je.....	15
6.2 Oroszország inflációja.....	16
6.3 Az orosz államadósság.....	16
7. AZ UKRÁN GAZDASÁG ÉS KÜLGAZDASÁGI KAPCSOLATAI (Sumitz G.).....	17
7.1 Ukrajnából kimenekült állampolgárok integrációja Lengyelországban.....	17
7.2 Ukrajna jövőbeli lehetséges gazdasági együttműködése Magyarországgal.....	18
7.3 A legerősebb gazdasággal rendelkező országok kiállnak Ukrajna mellett.....	18
8. SZEKUNDER KUTATÁS (Ónodi H.).....	19
8.1 FOGYASZTÁSI CIKKEK KERESLETE A KONFLIKTUS ALATT MAGYARORSZÁGON.....	19
8.1.1 A magyar fogyasztói árak összehasonlítása a német fogyasztói árakkal.....	20
8.1.2 Árstopos fogyasztási cikkek, és azok negatív hatásai a beszállítók felé.....	20
8.1.3 Néhány termék árváltozásának vizsgálata.....	20
8.1.4 Néhány árstopos termék és helyettesítőik árának az összehasonlítása:.....	23
9. PRIMER KUTATÁS (Sumitz G.).....	25
9.1 AZ OROSZ-UKRÁN KONFLIKTUS HATÁSAI A MAGYAR FOGYASZTÁSI SZOKÁSOKRA.....	25
9.1.1 Leíró statisztikai eredmények.....	25
10. PRIMER KUTATÁS ÁLTALÁNOS KÖVETKEZTETÉSEI (Sumitz G.).....	36
KÖVETKEZTETÉSEK.....	37
IRODALOMJEGYZÉK.....	40
MELLÉKLETEK.....	43

BEVEZETÉS

Dolgozatunk témáját, a most is zajló orosz-ukrán fegyveres konfliktus ihlette. A konfliktus okozta gazdasági károk, emberi nehézségek Magyarországot sem kerülik el, ezért célunk, hogy rávilágítsunk az érzékelhető és rejtett részletekre, amik akár monumentális károkat is okozhatnak világszerte. A jelenlegi gazdasági helyzetre való tekintettel, melynek romlásához nagyban hozzájárult a szomszédos országban kialakult fegyveres konfliktus, fontosnak tartjuk egy olyan tanulmány létrehozását, amely részletesen is kifejti, hogy mi vezetett ehhez a romláshoz.

Ezt a témát azért tartjuk fontosnak, mert kortól, nemtől, valamint társadalmi helyzettől függetlenül mindenkit érint, viszont sokan nem vesznek róla tudomást. Az emberek többsége felületesen gondolkozik, vagy beszél a témáról, ezért mi most törekszünk arra, hogy mélyebb ismereteket tudjunk adni azoknak, akik szeretnek olvasni a sorok között és érdekli ez a kérdéskör. Tanulmányunkban szeretnénk rávilágítani a háborús konfliktusok okozta gazdasági károk hatásaira.

Kutatásunk célja, hogy választ kapjunk arra a kérdésre, hogy a megnövekedett infláció milyen hatást gyakorolt magyar fogyasztók fogyasztási szokásaira?

Mit képesek és hajlandók megtenni a fogyasztók a saját költségeik minimalizálása érdekében?

Továbbá mekkora a hajlandóság a hitel felvételére, ha az árszínvonal drasztikusan megemelkedik?

Dolgozatunkban kitérünk a makroökonómiai vonatkozásokra, valamint vizsgálunk pénzügyi helyzeteket is. Kitérünk a különböző szankciós eljárásokra, amik kihatással vannak mind országos, mind világviszonylatban a gazdaságra. Statisztikai vizsgálatokat készítünk az általunk végzett online kérdőíves felmérés alapján a mintában szereplő megkérdezettek fogyasztói szokásainak és preferenciáinak változásáról a válság következtében.

(Múltbéli és jelenbéli magyarországi vonatkozásokat is egyaránt vizsgálunk.)

1. MAGYARORSZÁG A MÚLTBÉLI HÁBORÚS KONFLIKTUSOKBAN

Az európai gazdasági növekedési időszakot, 1918-1945 között nagy politikai és gazdasági megrázkódtatások szakították meg. Már az első világháború kezdetekor megemelkedtek az élelmiszerek, iparcikkek árai Magyarországon. (Tomka, 2006)

A lakosság a megtakarításaikhoz nyúlt, ezen felül pedig a létszükségleti tárgyakból kezdtek el felhalmozni. A kereskedők és a termelők, azokból a termékekből, amikből hiányra lehetett számítani, készleteket táraztak be. (Botos, 2015)

A kormány már a háború alatt megkezdte a lakosság fogyasztásának korlátozását, az élelmiszerhiány enyhítése és az áremelkedések fékezése érdekében. 1915. május 16.-tól jegyrendszert léptettek életbe, mellyel az alapvető élelmiszerek megvásárolható mennyiségét korlátozták, (liszt, cukor, zsír, bab, petróleum). A keddet és pénteket hústalan nappá nyilvánították, mivel az állatállomány jelentősen csökkent, és a fronton harcolók ellátásához szükséges húsmennyiséget így tudták biztosítani. Később elrendelték a zsírtalan napot, mivel a halat is húsnak nyilvánították. December 5.-én a kormány a szénhiány miatt, és a fogyasztás korlátozása érdekében a gáz árát 25%-kal, a villany árát 16,5%-kal emelte. (Botos, 2015)

A háború végével az árak kisebb mértékben csökkentek, a boltok piacain megjelentek az elrejtett áruk, mind a vásárlók, mind a kereskedők a határok gyors megnyitását várták, a kereskedelmi korlátozások megszüntetését, illetve az olcsó, külföldi nyersanyagok beáramlását. Az infláció mérséklődéséhez hozzájárult az is, hogy a kereskedők visszafogták áremelési szándékaikat. (Botos, 2015)

A háború kezdetétől egészen 1918 októberéig az árak 573,3%-kal emelkedtek, majd novemberben ez az érték csökkent 571,1%-ra, decemberben egy kisebb mértékű ár növekedés volt látható, majd a következő év első hónapjaiba az érték csökkent, viszont 1919 májusára az áremelkedés mértéke újra magas lett, 730,5%, a rá következő hónapban 848%-os volt, és júliusra 1104,20%-ot is elérte. Augusztusra az infláció mértéke 2120,8%-os szinten mozgott, ami már nagyon magasnak volt mondható, a csúcsokat döntötte. (Botos, 2015)

Sajnos a világháború lezárását követően sem javult a magyar gazdaság helyzete, mivel az első világháború az antant (Amerikai Egyesült Államok, Nagy-Britannia, Olaszország, Franciaország, Japán) győzelmével ért véget. Magyarország a központi hatalmak oldalán vett részt a háborúban, a vesztesek között. Az első világháborút követően a magyar külpolitika jelentős hátrányba került, mivel sem külügyminisztériummal, sem diplomáciai hálózattal nem rendelkezett. (Borhegyi et al)

A békediktátumot a magyar küldöttség 1920. június 4-én írta alá a Nagy-Trianoni kastélyban. A trianoni békeszerződés eredménye az lett, hogy Magyarországtól elcsatoltak több mint 2/3-nyi területet (71,4%-ot), és ezzel a népesség közel kettőharmadát (63,5%-ot), a lakosságból 3,2 millió ember külföldi állampolgárrá vált. A békeszerződés nem csak Magyarország területére és lakosságára hatott, de súlyos gazdasági következményekkel is járt. A területi elcsatolás következményeként a dinamikusan fejlődő ipari nyersanyagbázisok (vasérc, szénbányák) nagy része idegen kézbe került. A malomipar kapacitása kihasználatlan maradt a jelentősebb mezőgazdasági területek (Csallóköz, Bácska) elcsatolásával. Túl a területi elcsatoláson, a lakosság létszámának lecsökkentésén, jótétet is kellett fizetnünk, mivel a vesztes oldalon álltunk a háborúban. A két világháború közötti időszakban megindult a gazdaság helyreállítása, köszönhetően a Bethlen-kormány gazdasági rekonstrukcióinak. 1925-re a gazdaság visszatért a háború előtti fejlődési pályájára, bár a nyugat-európai régió dinamikus fejlődését nem tudta megközelíteni. A legfontosabb a könnyűipar fejlesztése volt, a mezőgazdaság fejlődése stagnált. (Borhegyi et al)

Már a világháború végén érezte hatását az infláció, és ez maga után vonta később a korona romlásának felgyorsulását is. 1927 elején hivatalosan a pengő lett az ország új fizetőeszköze.

A nemzeti fizetőeszköz értékvesztése, és ezzel a hiperinflációs szakasz Ausztriát, Lengyelországot, Németországot, Szovjetuniót és Magyarországot érintette. Németországban az 1922-1923 közötti hiperinflációs időszakban tízmilliárdszorosára nőttek az árak, a Szovjetunióban pedig az 1921-1924 közötti időszakban az árak százhuszezerszeresére emelkedtek. A gazdasági fellendülés azonban nem tartott sokáig, ezt az időszakot a második világháború szakította meg. Magyarország a vesztes oldalon fejezte be a háborút, súlyos károkat szenvedett el az ország, a gazdaságunk teljesen összeomlott, anyagi veszteségeink jelentősek voltak. A közlekedésben keletkezett a legnagyobb kár, a nemzeti vagyon közel 60%-a semmisült meg. A háború után a nyugati kapcsolatait elveszítette az ország, és új keleti kapcsolatok épültek ki. *(Borhegyi et al), (Botos, 2015)*

Szovjetunió kezébe került minden olyan vállalat, ami egykor a németeké volt. Ismét jóvátételt kellett fizetnie az országnak, ezt késztermékek szállításával próbálta törleszteni. 1945-ben a nemzeti jövedelem mintegy 27%-át tették ki a jóvátételi szállítások. A Szovjetunió magához próbálta kötni az ország gazdaságát, a magyar ipar egyes ágazatainak termelését oroszországi nyersanyagbázisra alapozták, és a magyar kivitel nagy része is a Szovjetunióba irányult. *(Borhegyi et al)*

A háború után a bevételekből nem tudta az ország a kiadásait fedezni, elszabadult az infláció, ennek mértéke 346,48%-os volt, ennek következtében a pengő elértéktelenedett, 1946. augusztus elsején forgalomba került forint. *(Botos, 2015)*

A gazdaság felvirágoztatása érdekében bevezették az tervutasításos rendszert, ami 1949-ben lépett életbe. Az 5 éves terv célja a nehézipar fejlesztése volt, több nehézipari beruházást indítottak meg, ezzel a vas és acél országát akarták kiépíteni. A könnyű és élelmiszeripart kevésbé fejlesztették, ami a fogyasztási cikkek hiányát okozta. Az életszínvonal alacsonyabbá vált, mint az 1937-es években volt. Több tényező is hatással volt erre, alacsony maradt a mezőgazdaság termelékenysége, a hiány kialakulása miatt, újra bevezették a jegyrendszert.

Összességében elmondható, hogy az előző évtizedekben jelentős károkat szenvedett el Magyarország, de ezekből mindig is igyekezett kilábalni. Jelen helyzetben is, hasonló gazdasági problémákkal nézünk szembe, csupán annyi különbséggel, hogy most passzív résztvevői vagyunk ennek.

2. UKRÁN-OROSZ FEGYVERES KONFLIKTUS ELŐZMÉNYE

1991-ben a Szovjetunió felbomlott, így többek között Ukrajna is függetlenné vált. Ukrajnának a hadiipar nagyon jelentős, valamint az ország gazdag természeti kincsekben, főként ásványkincsekben, a világ egyik legnagyobb kereskedelmi minőségű vasércállományával rendelkezik, ez a világkészlet egyötöde. Európában Ukrajna a második helyen áll földgázkészletek tekintetében, és ezek még jórészt kihasználatlanok. Az sem elhanyagolható, hogy Ukrajna mezőgazdasága is nagyon jelentős, a világ ötödik legnagyobb búzaexportőre, és a legnagyobb magolaj-exportőre. Továbbá Ukrajnában jelentős a szénbányászat, a vegyipar, a traktor-, és a hajó-, repülőgép-, turbinák-, mozdonyok gyártása is. (Dr. Prekhozhuk, 2022)

A függetlenség után Oroszország és Ukrajna szoros (gazdasági, politikai, kulturális) kapcsolatban maradtak egymással. Ukrajnát, mint korábbi szovjetköztársaságot Oroszország végig saját befolyási területe részének tekinti, ezért már Borisz Jelcin vezetésétől kezdve elleneztek a NATO-bővítést, és arra is figyelmeztetettek, hogy Ukrajna csatlakozása esetén konfrontációra, háborúra kell számítani – és ezt folyamatosan hangsúlyozták. Az oroszok saját befolyásolási övezetüknek tekintették Ukrajnát gazdasági és politikai szempontok szerint. 1994-ben Ukrajna beleegyezett, hogy lemond nukleáris fegyvereiről, azzal a feltétellel, hogy az USA, Oroszország, és az Egyesült Királyság garantálja Ukrajna területi integritását és politikai függetlenségét. 2008-ban Vlagyimir Putyin felszólalt Ukrajna NATO-tagsága ellen. Az oroszok érdekeltek Ukrajna korlátozott szuverenitásában, erős politikai, gazdasági összekapcsolódás fenntartásában. Az ukránok közeledését a NATO-hoz saját biztonságukra veszélyesnek tartják. 2014. február, Kijevben az Euromajdan-mozgalom tüntetései után az akkori oroszbarát ukrán elnök, Viktor Janukovics és az ukrán parlamenti ellenzéki vezetői megegyeztek egy előrehozott választásban, de a megegyezést követően Janukovics elmenekült Kijevből, így szerette volna az elnöki pozícióját megőrizni, és Oroszország így szerette volna a lojális ukrán vezetést megtartani, sikertelenül. Az orosz többségű és nyelvű kelet-ukrán régiók az elmenekült elnököt támogatták, és ez 2014-es oroszok által támogatott zavargásokhoz vezetett. (Bíró, 2022)

2014. március, bekövetkezett a krím orosz annexiója és a krími köztársaság megalakulása. ezzel Oroszország a feketetengeri kereskedelmi és hadi bázisait szerette volna biztosítani, Ukrajna nyugat felé való orientációja miatt. 2014. április, tüntető csoportok, donbászi régióban követelték az ukrán államtól való elszakadásra és az Oroszországgal való egyesülést, kikiáltották a donyecki és a luhanszki népköztársaságok függetlenségét és Ukrajnából való elszakadásukat. (Bíró, 2022)

2014. május, a régió egyes részein népszavazást tartottak az állami függetlenségről, amelyen 96 százalékos többség az Ukrajnától való függetlenség támogatása mellett szavazott, a szavazást törvényességét erős kétséges. A 2014-2022 márciusa közötti az orosz–ukrán konfliktusban harci cselekmények csak korlátozottan (tüntetések, demonstrációk) voltak. Annak ellenére, hogy Ukrajna jelentős területeket veszített el (Krím-félszigetet, a donyecki és luhanszki tartományokat), ez kisebb kárnak tűnt, mint amit Oroszország okozhatott volna 2014-ben a megosztott, gyenge, szervezetlen haderővel rendelkező Ukrajnával szemben, másrészt Oroszország a kialakult helyzet megszilárdulásban (jelentős területek megszerzése, hadikikötő elfoglalásában) volt érdekelt, hisz ezeket az eredményeket kedvező emberi veszteségekkel és anyagi ráfordításokkal érték el. (Bíró, 2022)

2020. szeptember, Ukrajna új nemzetbiztonsági stratégiáját Zelenszkij ukrán elnök jóváhagyta, ezzel Ukrajna végső célja a NATO szervezetéhez való csatlakozás lenne.

Természetesen Oroszország továbbra is nyomatékosan, többször hangsúlyozta, hogy Ukrajna NATO-hoz való csatlakozása veszélyezteti Nemzetbiztonságát. *(Világgazdaság, 2022)*

2021. március, Zelenszkij elnök kiadott egy rendeletet, melynek célja elfoglalt krími autonóm köztársaság és Szevasztopol integrációja Ukrajnába. válaszként Oroszország több ezer katonát és hadifelszerelést csoportosított át az ukrán határra. 2021. június, csillapodott a kiélezett feszültség, az oroszok visszavonták a katonák egy részét. 2021. október, a krízis újra fellángolt, ennek következtében decemberben 100 ezer főt meghaladó orosz katonát irányítottak az ukrán határra. *(Világgazdaság, 2022)*

2021. december, Oroszország céljainak elérésére előállt egy békejavaslattal, amelyben megtiltották volna Ukrajnának, hogy csatlakozzon a NATO-hoz. A NATO elutasította ezt a javaslatot, és az USA további szankciókkal fenyegette meg Oroszországot. 2022. február, "Speciális hadművelet" Oroszország elismerte a korábban kikiáltott népköztársaságok függetlenségét, majd úgynevezett békefenntartók vonultak be az elismert területekre. 2022. február 24-én Oroszország megtámadta Ukrajnát, ezzel pedig megkezdődött az orosz invázió, a jelenleg is zajló háború. melynek alapvető célja volt, hogy megszállják és megsemmisítsék a szuverén ukrán államot. *(Világgazdaság, 2022)*

3. A HÁBORÚ GAZDASÁGI KÖVETKEZMÉNYEI

Az orosz-ukrán háború gazdasági következményei, ami egész Európát érinti, az energiaválság, az egekbe szökő infláció és élelmiszerárak. Nemcsak a lakosság számára teher a gázárak emelkedése, hanem a vállalkozásoknak is, és a legnagyobb problémát azoknak a vállalatoknak okozza ez, akiknek a termelése energia intenzív, sok energiát használnak fel, és ráadásul gázt.

Mivel a gázárak növekedése elsősorban Európára koncentrálódik, a vállalatoknak ez nagy mértékű költségnövekedést okoz, emellett kevésbé hatékony termelést. Ennek következtében a munkalehetőségek beszűkülhetnek, mivel számos vállalat a tevékenységeinek egy részét külföldre helyezi át.

A szankciók célja az orosz gazdasági bázis gyengítése, de Európának sokkal jobban fájnak ezek gazdasági szempontból. A szankciós politika 5%-ban éri el azt a hatást, amit valójában elakarnak ezzel érni. Nem újabb és újabb szankciós csomagokat kellene kiírni, hanem más megoldást kellene találni, amivel nem az EU-s vállalkozásokat és magánszemélyeket terhelik. A világ harmadik legnagyobb olajkitermelője és a második legnagyobb földgázkitermelője ezen felül pedig a világ legnagyobb búzaexportőre Oroszország, de ezek mellett, az első ötben van az acél, nikkel, alumínium kitermelés esetében is. A globális kereskedelem majdnem 20%-át adja. (Coface, 2022)

Ukrajna a kukorica, búza, napraforgó tekintetében a legnagyobb termelők között van, és első tízben szerepel a cukorrépa, árpa, szója, repce viszonylatában. A magas alapanyag árak már korábban is problémát jelentettek, azonban a krízis fokozódása növeli az esélyét annak, hogy tartósan magasan maradnak az árak. (Coface, 2022)

Folyamatosan olvashatóak különféle előrejelzések, hogy az orosz-ukrán krízisnek milyen gazdasági következményei lesznek.

Már korábban kijelentették azt, hogy az európai gazdaságok vannak a legnagyobb kitettségben az orosz olajtól és gáztól való függés miatt. Ennek a helyettesítése nem oldható meg rövid- és középtávon, és az árak komoly hatással lesznek az inflációra. (Coface, 2022)

Az év elején átlagosan további 1,5 százalékpontos inflációt jeleztek előre. Senki sem mert nagyobbbat mondani, nem is mert nagyobbbat gondolni, mert a legfrissebb információk alapján ez már bőven a duplájára növekedett. (Coface, 2022)

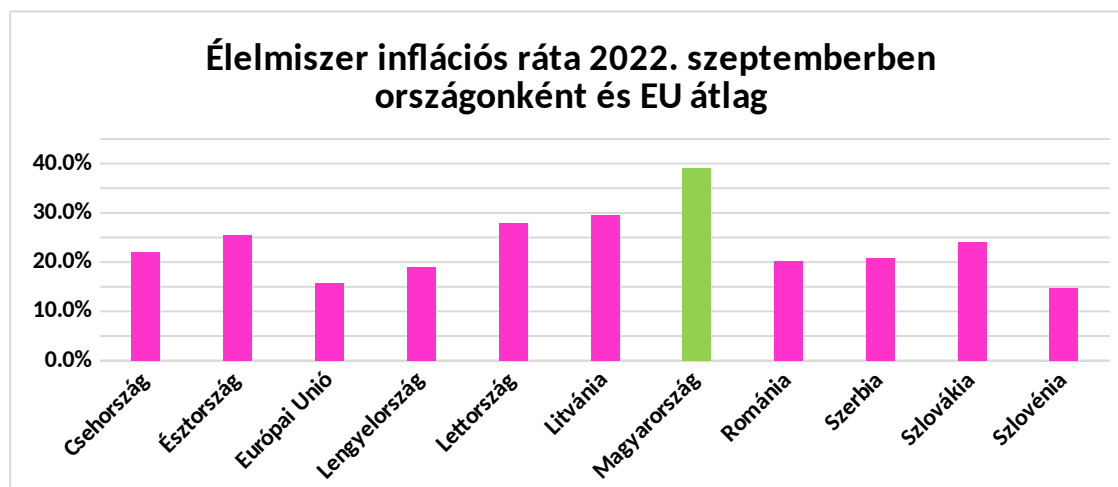
A válság előre láthatólag érinteni fogja az egész világ gazdaságát, kereskedelmét, de erről most még nehéz bármit is mondani, hiszen az előrejelzések is azt mutatják, hogy pontosan nem lehet megmondani mit hoz a jövő. (Coface, 2022)

Az így sem könnyű helyzetben levő autógyárak életét tovább nehezítette az alapanyag hiány, a megemelkedett nyersanyag, alapanyag árak. Azoknak az nyugat-európai márkáknak, akiknek az ukránok szállítanak be, közülük néhányan bejelentették az európai gyárak leállítását, mások pedig a chip-hiány okozta kimaradásokra számítanak. (Coface, 2022)

A légitársaságokat és a tengeri szállítmányozókat sem fogja elkerülni a válság, olvasható volt a cikkben, hiszen a magas olajárak rájuk is veszélyt jelentenek. A légitársaságok költségének egyharmadát az üzemanyag teszi ki, így rájuk nézve a legveszélyesebb ez a helyzet.

Ezenfelül a vasút szállításra is veszélyt jelenthet ez a kialakult helyzet, mivel az európai szállítók nem üzemelhetnek az oroszokkal, ami zavart okozhat Európa és Ázsia között, Oroszországon keresztül történő szállításban. (Coface, 2022)

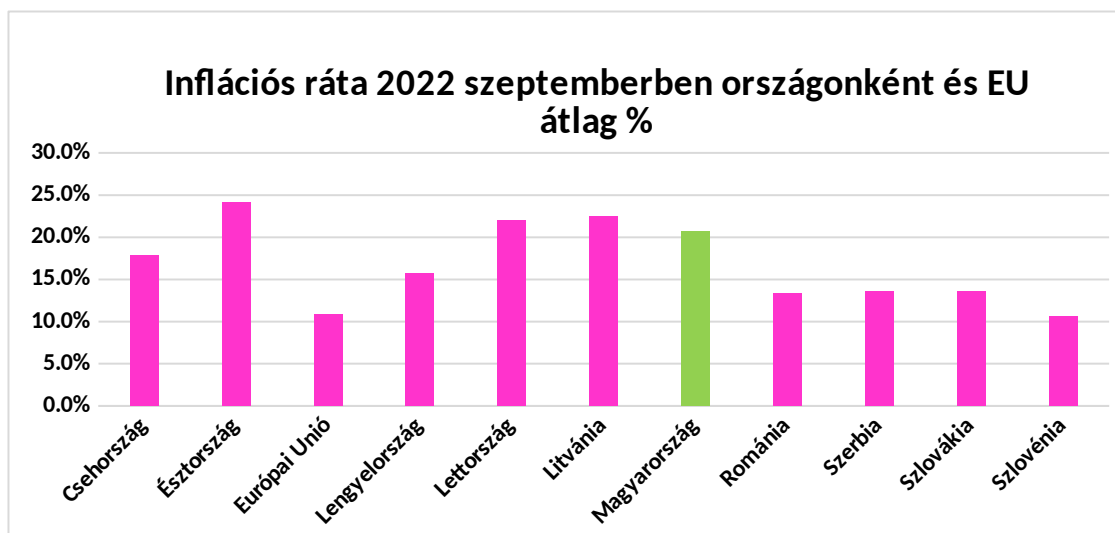
Éves viszonylatban az élelmiszerek árai 30,9% emelkedtek, havi viszonylatban 3,3%-kal drágultak Magyarországon. Az árak drasztikus emelkedésére az energiaárak növekedése van hatással. Az Európai Unióban nincs még egy ilyen ország, ahol ilyen mértékben növekednek az élelmiszerek árai. Ezt azonban sokáig nem lehet fenntartani. *(Portfolio, 2022)*

1.ábra

Forrás: Eurostat adatai alapján saját szerkesztés

Az élelmiszer árak, valamint az elszabaduló energia árak növekedése az inflációra is hatással van, mutatja ezt a következő tábla. Európai Unió viszonylatban is Magyarország ebben is élen jár. *(Portfolio, 2022)*

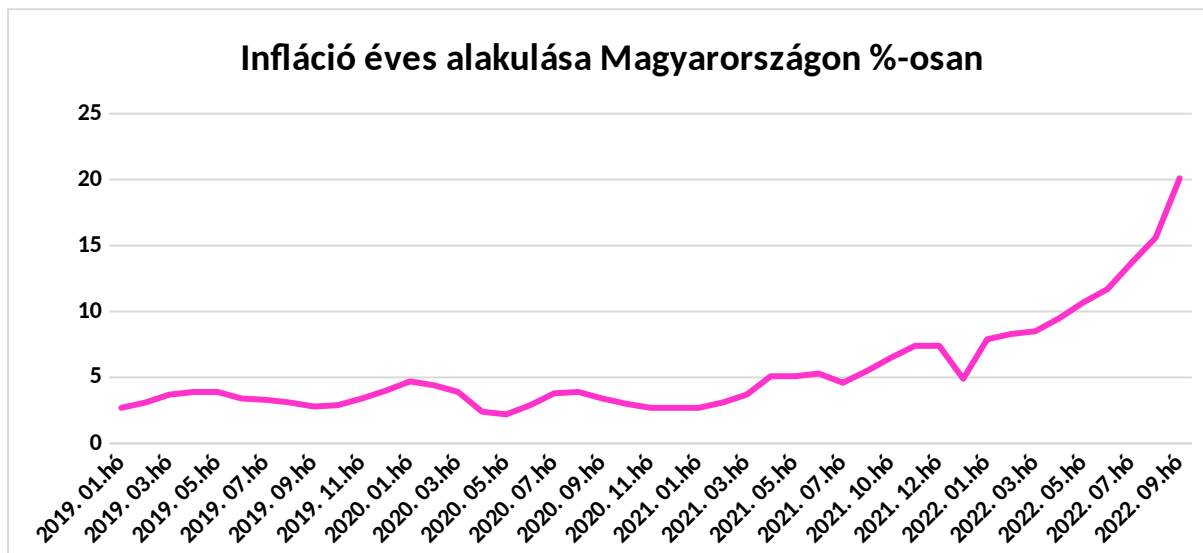
2.ábra

Forrás: Eurostat adatai alapján saját szerkesztés

Utoljára 1996-ban volt 20% feletti a magyar infláció mértéke. Az augusztusban 15,6%, míg szeptemberre 20,1%-ra nőtt. Ez a háztartási rezsiköltségek áremelkedésének köszönhető elsősorban. A kormány augusztus elején vezette be az átlagfogyasztás felett fizetendő plusz

költséget, és az első számlákat a magyar fogyasztók szeptemberben kapták meg, így nem véletlen, hogy ilyen rövid időn belül ekkorát ugrott az infláció mértéke. Az előző évekhez képest jól látható, mennyire gyorsan és hirtelen növekedett meg az infláció mértéke hazánkban.

([Portfolio, 2022](#))

3.ábra

Forrás: Bankmonitor adatai alapján saját szerkesztés

4. SZANKCIÓK BEVEZETÉSE OROSZORSZÁGGAL SZEMBEN

A gazdasági szankciók általánosságban

A gazdasági szankciók a gazdasági kényszerintézkedések alkalmazására vagy azokkal való fenyegetését foglalja magába. Lehet magánszemélyekkel, nemzetközi szervezetekkel, valamint egy állammal szembeni is. A gazdasági szankció globálisan gyakran alkalmazott kényszerítő intézkedés, és szerepe tovább növekszik. Két fontos tényező határozza meg. Elsősorban a második világháború után a katonai erő alkalmazása tilos volt nemzetközi kapcsolatokban. Ennek következtében az államok elvesztették ezt az alapvető eszközt jogaik és érdekeik védelmére.

A szankciók végrehajtását, olyan közigazgatási szervek hajtják végre, amelyek egymással együttműködnek, és ha egy vállalat nem nyújtja be a kért dokumentumokat, az akár súlyos pénzügyi következményekkel járhat. (Queritius, 2022)

A szankciók hatására drasztikusan megemelkedtek az energiaárak.

Az EU és tagállamai elítélik Oroszországot, amiért katonai agressziót és aktivitást generált Ukrajnával szemben, valamint Ukrajna pártján állnak és őket támogatják.

“Az EU számos korlátozó intézkedést vezetett be Oroszországgal szemben, többek között egyedi szankciókat, gazdasági szankciókat és diplomáciai lépéseket.” (Európai Tanács, 2022)

Az Európai Tanács 8 szankciócsomagot fogadott el Oroszországgal és Belarusszal szemben, melynek célja, hogy gyengítsék Oroszországot abban, hogy finanszírozni tudják a háborút.

Az Európai Unió által eddig elfogadott szankciócsomagok tartalma röviden

- ❖ Befolyásos politikusokat és gazdasági szereplőket külföldi vagyon befagyasztással szankcionáltak, elkobozták vagyonukat, valamint kitiltást kaptak bizonyos országokból;
- ❖ A SWIFT nevű, nemzetközi pénzügyi elszámolórendszerből törölték Oroszországot;
- ❖ Az orosz szárazföldi és tengeri teherszállítók az EU-ból kitiltást kaptak;
- ❖ Az orosz szénimport és még számtalan más áru behozatalát megtiltották az uniós tagállamoknak;
- ❖ Megfosztották Oroszországot az egyenlő kereskedelmi partneri státusztól és előnyöktől; a Kereskedelmi Világszervezettel segítségével
- ❖ Félvezetőket, repülőgép alkatrészeket, vegyi anyagokat nem vásárolhat meg Oroszország Nyugatról, melyek nélkülözhetetlen elemei a gyártási folyamatoknak.
- ❖ Olajimport tilalma jövőévtől bizonyos tagállami kivételekkel (Magyarországra egyelőre nem vonatkozik ez a szankció).
- ❖ Ársapkát határoztak meg azokra az Oroszországból induló olajszállítmányokra, amelyeket uniós vagy G7-országhoz tartozó szállítmányozó vállalat juttat el egy harmadik országba.

A G7-ek biztosító és hajózási társaságai nem nyújthatnak szolgáltatást olyan orosz tankhajóknak, akik az ársapka fölötti áron szeretnének kereskedni.

Az olajárplafon segít csökkenteni Oroszország bevételeit. (Előd, 2022)

5. MÉLY RECESSZIÓ FELÉ TART AZ OROSZ GAZDASÁG

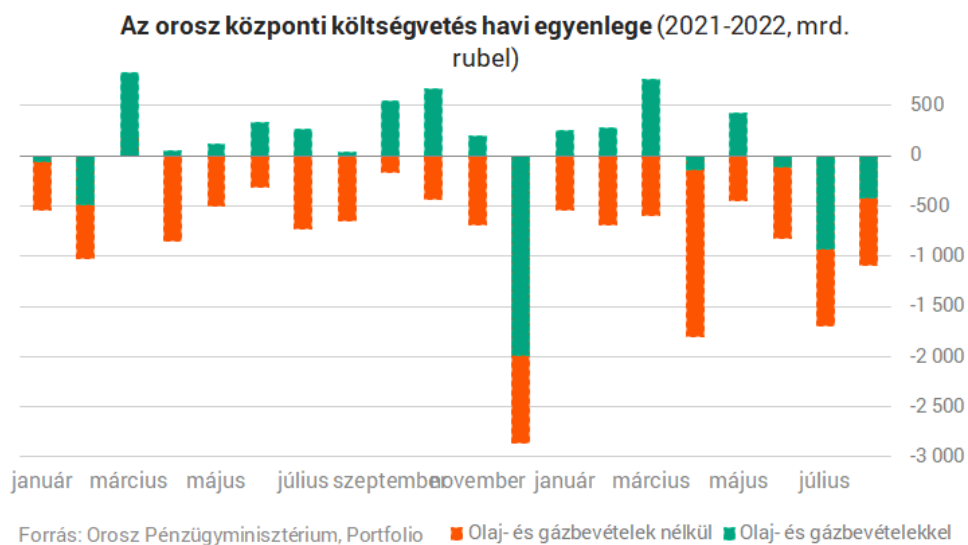
Az orosz költségvetés helyzete nagyon romlik, az idei adatokat tekintve biztosan veszteséggel zárnak majd, mivel gyorsan fogy Oroszország pénze. Az első negyedév kedvező volt hiszen többlettel zártak, áprilisban pedig kisebb deficit alakult ki. Az alábbiakban az Orosz Pénzügyminisztérium által közölt adatokat diagramok formájában fogjuk elemezni. (Zsoldos, 2022)

Az orosz költségvetés:

Az alábbiakban a mellékelt ábrák mutatják milliárd rubelben a központi költségvetést havi és 12 havi bontásban.

Oroszországnak az olajból származó bevételei csökkentek, ez ahhoz vezet, hogy hiánnyal zárják a költségvetéseiket.

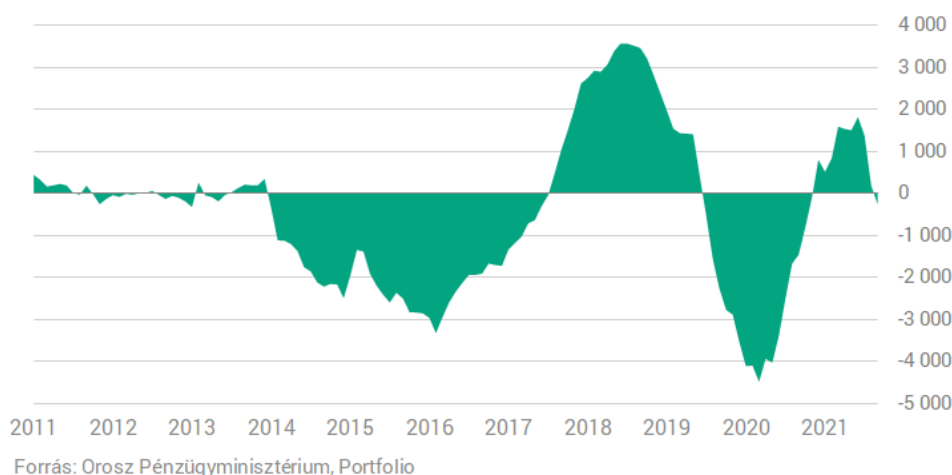
Az első negyedévben többletet láthatunk a költségvetésnél, de áprilisban már deficitet tapasztalhatunk. És bár májusban ismét többlet jött össze, júniusban 107 milliárd, júliusban 925 milliárd rubeles hiány jelentkezett, augusztusban pedig 420 milliárd. (Zsoldos, 2022)

4.ábra

Forrás: Zsoldos Ákos, portfolio.hu (2022. október 24.)

Az orosz központi költségvetés egyenlege (12 havi gördülő)

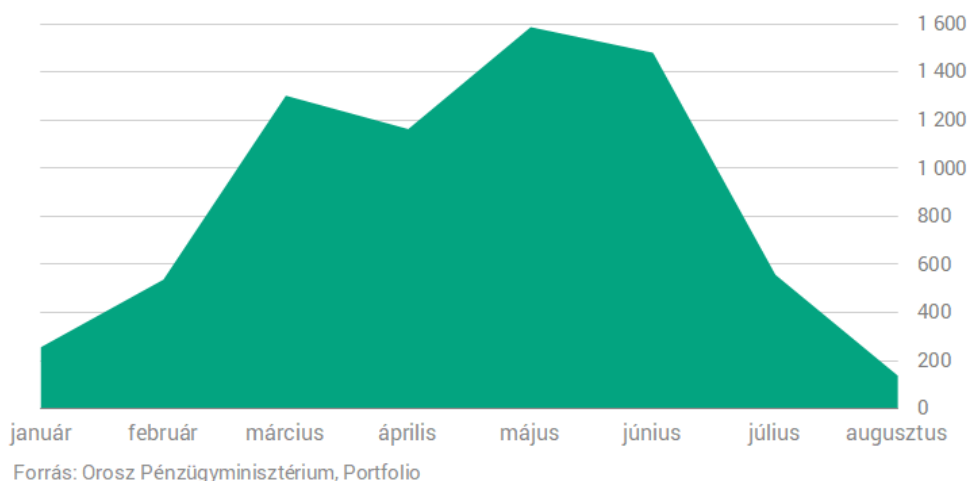

5.ábra

Forrás: Zsoldos Ákos, *portfolio.hu* (2022. október 24.)

Májusban 1600 milliárdon állt a rubel, de augusztusra 137 milliárdra csökkent. Ezen adatokból arra a következtetésre jutunk, hogy év végén 1000mrd rubel hiány fog keletkezni az orosz gazdaságban. Az orosz költségvetés bevételei csökkentek, míg a kiadások vele párhuzamosan emelkedtek. Ez a csökkenés visszavezethető a csökkenő olaj és gázexportra, hiszen a háborús időszakhoz viszonyítva az európai gázszállítás ötödére esett vissza, az ebből származó bevételek 18%-kal estek vissza az előző évhez képest. (Zsoldos, 2022)

Az orosz központi költségvetés egyenlege (2022, halmazott)

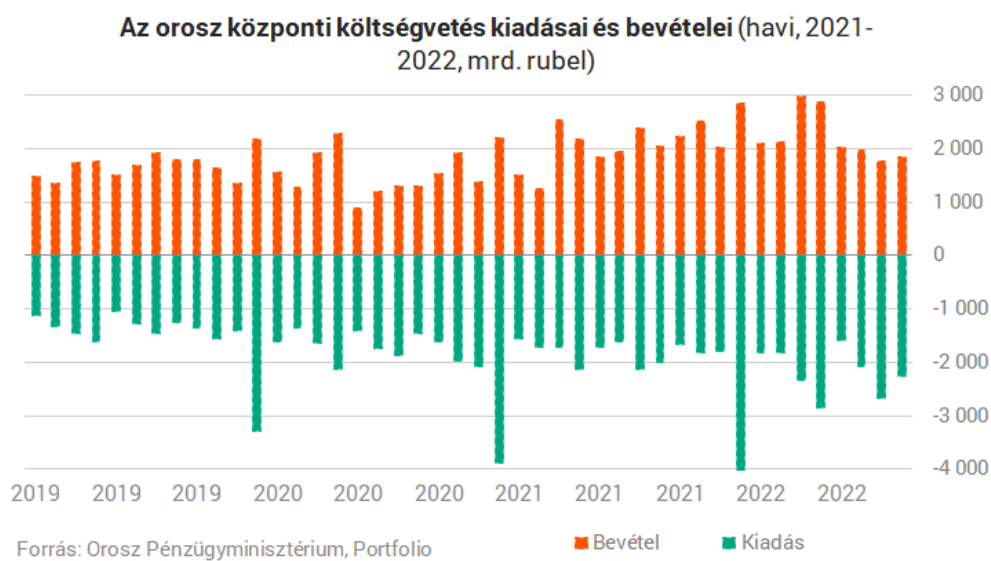

6.ábra

Forrás: Zsoldos Ákos, *portfolio.hu* (2022. október 24.)

A tavalyi évhez képest az orosz költségvetés bevételei idén lényegesen csökkent, míg a kiadások emelkedtek. Ebben az évben az első nyolc hónapban az előző év azonos időszakához képest a bevételek 16,8%-kal csökkentek, míg a kiadások 19,5%-kal emelkedtek. A romló költségvetési pozícióhoz hozzájárult a kiadási és a bevételi oldal is. A kiadási oldal növekedése okozta a háborúval kapcsolatos költségek, és a reálgazdasági visszaesés mérséklése miatti kiadásokat. A bevételek az importhoz tartozik, az első hét hónapban a

bevételek az előző év időszakához képest 30%-kal csökkentek, valamint a bevételeken belül az arányok a tavalyi 19%-ról 13%-ra zuhant. (Zsoldos, 2022)

7. ábra

Forrás: Zsoldos Ákos, portfolio.hu (2022. október 24.)

6. OROSZORSZÁG GDP-JE A SZANKCIÓK HATÁSÁRA

Csökkenő kereskedelem, növekvő infláció

Az EU korlátozó intézkedésekkel sújtja az áruk exportját és importját. A tiltott termékek jegyzékét úgy állították össze, hogy a szankciók kedvezőtlen hatása a lehető legnagyobb legyen, ugyanakkor az uniós vállalatokra és polgárookra gyakorolt következmények viszonylag korlátozottak legyenek. (*Európai Tanács, 2022*)

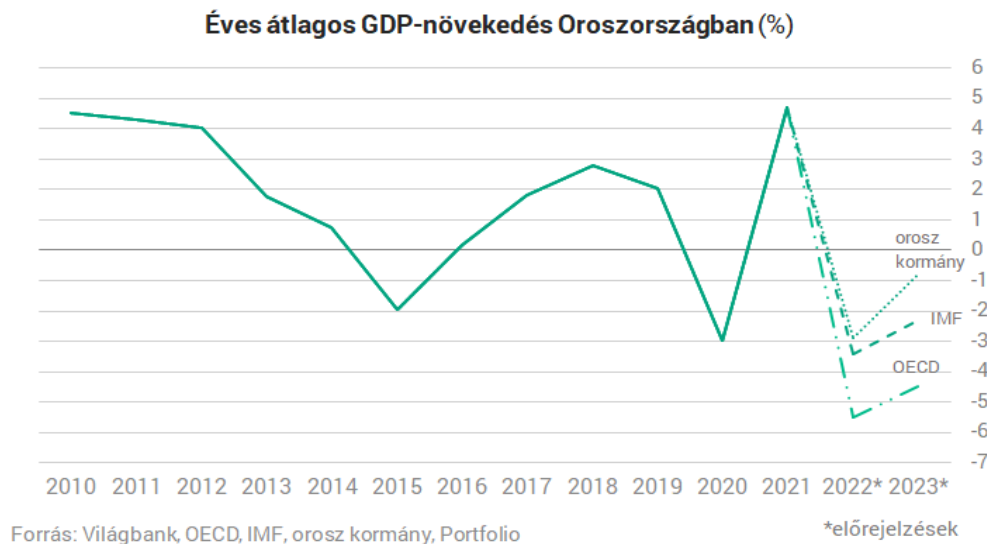
A Világbank becslése szerint 2022-ben az orosz áru- és szolgáltatáskereskedelem jelentősen visszaesik, ezáltal a szankciók eredményességet mutatnak.

Oroszország GDP-je

A szankciók érvényességével Oroszország importjának kevés esélye van a növekedésre. Bizonyos források szerint, az infláció lecsillapodásával csökkeni fognak a forgalmi adó bevételei és jövőre újfent recesszió lesz. Mindebből pedig az következik, csökkeni fognak az adóbevételek és a nem ismétlődő kiadásai növekedni fognak.

Az orosz költségvetés tavalyi adatai alapján 4,7%-os GDP-növekedés után idén 2,9, jövőre 0,8%-os recesszióval készülnek, ami jobb, mint a piaci előrejelzések, melyek az idei évre 4 és 8% között és jövőre 2 és 8% közötti visszaesést jósolnak. (*Portfolio, 2022*)

Egyre komolyabb kiadásokat okoz az oroszoknak a háború. Könnyen következtethetünk arra, hogy drasztikusan romlani fog a pénzügyi helyzete, az orosz kormány már úgy kalkulál, hogy 2025-ben is hiány lesz a költségvetésében.

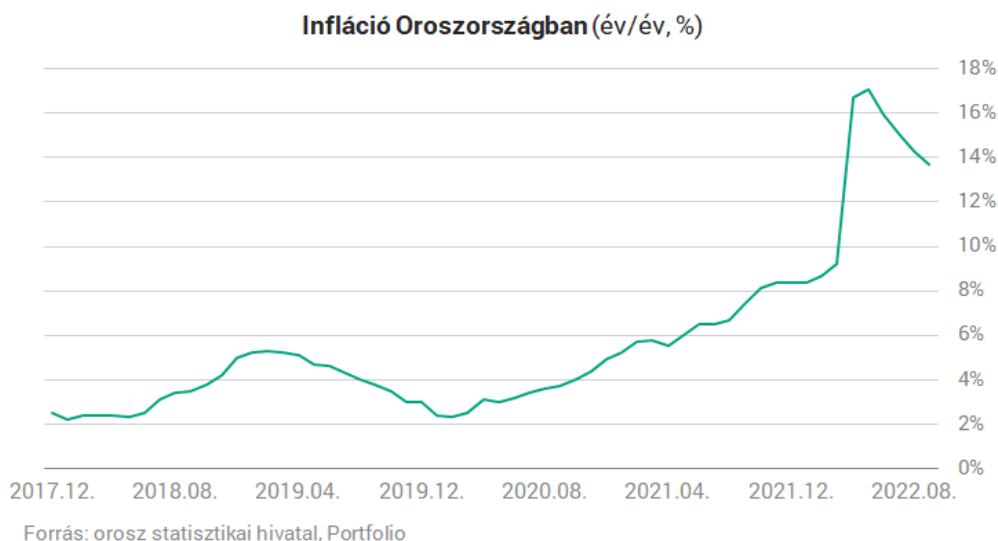

8.ábra

Forrás: Zsoldos Ákos, *portfolio.hu* (2022. október 24.)

Oroszország inflációja

A forgalmiadó-bevételek éves szinten 3%-kal nőttek az első nyolc hónapban miközben az első hét hónapban 13% volt az átlagos infláció az országban. (Zsoldos, 2022)

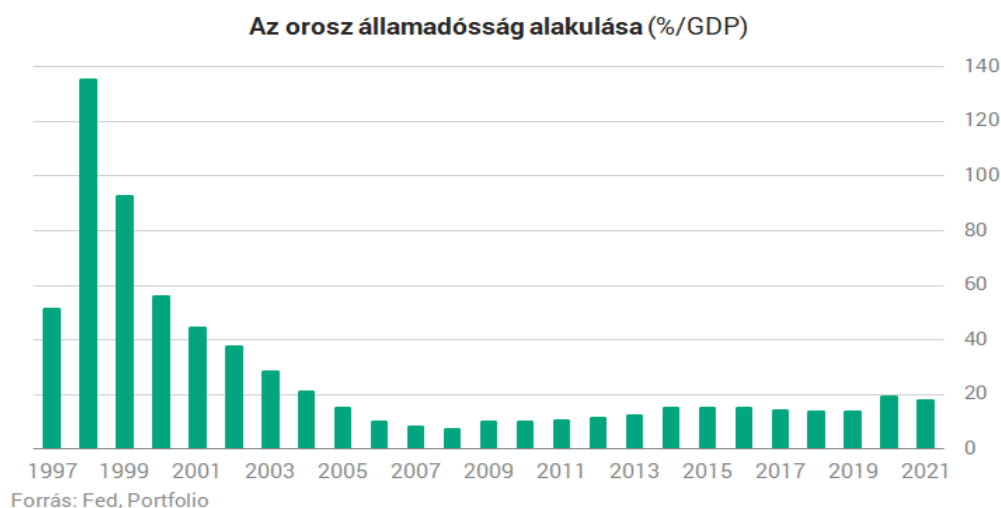

9. ábra

Forrás: Zsoldos Ákos, *portfolio.hu* (2022. október 24.)

Az orosz államadósság

A költségvetési hiány és a GDP visszaesése növelni fogja az államadósságot. Az orosz gazdaságnak jelentős nehézséggel kell szembe néznie a szankciók miatt. (Zsoldos, 2022)

10. ábra

Forrás: Zsoldos Ákos, *portfolio.hu* (2022. október 24.)

7. AZ UKRÁN GAZDASÁG ÉS KÜLGAZDASÁGI KAPCSOLATAI

A háború előrehaladtával Ukrajna gazdasága egyre kritikusabb helyzetbe kerül és külföldi segítség nélkül már a számláit sem tudná rendezni, emiatt Kijev megegyezett a hitelezőivel, hogy ütemezzék át másik időpontra a törlesztéseket. A megállapodásra augusztusban került sor, amellyel Ukrajna 6milliárd dollárt spórolt meg. (*Magyar Nemzet*, 2022). Ahhoz, hogy Ukrajna fedezni tudja kiadásait hatalmas pénzügyi támogatásra volna szüksége. Mivel gazdasági kapacitásai folyamatosan romlanak, ezért már a teljes csőd szélén áll, és a hitelként és támogatásként kapott eurómilliárdokat sem biztos, hogy képes lesz kitermelni és visszatörleszteni. November elsejei adatok értelmében az ukrán nemzetközi tartalékok 5,5%-al emelkedtek októberben, mely összeg eléri a 25,2 milliárd dollárt. Ez köszönhető a nettó devizaeladások mérséklésének, valamint a nemzetközi partnerektől, főképp az Európai Unió, a Nemzetközi Valutaalaptól, a Világbanktól, valamint az államkötvények eladásából érkező bevételeknek. Az összeg az ukrán kötelezettségek teljesítését, valamint a kormány és a Nemzeti Bank végrehajtandó feladatait 3,2 hónapra finanszírozza. (*Karpat.in.ua*, 2022)

A kijevi gazdasági minisztérium jelentése szerint, az ukrán GDP 30%-kal zuhant a háború kezdete óta. A beszámoló értelmében a háború negatív hatásai mellett az időjárás is nehezíti a helyzetet, mivel a szeptemberi sok esőzés miatt, az aratás üteme lelassult. Továbbá a Zaporizzsjai Atomerőmű orosz kézre kerülése problémákat okoz az áramellátásban, az eddig exportőr ország energiaimportra szorul. (*Portfolio*, 2022)

Az orosz-ukrán konfliktus kitörése miatt Ukrajna gabonaexportja nagyban lezuhant, mely világszerte élelmiszerválságot okozott. Ennek enyhítésére az ENSZ közvetítésével megállapodás született a fekete-tengeri kikötők blokádjának feloldásáról, mely november 19-én jár le. A lejárat 1 évvel történő meghosszabbításának érdekében újabb tárgyalások zajlanak. (*Karpat.in.ua*, 2022)

Az ukrán állam több olyan vállalatot államosított, melyek saját oligarcháik tulajdonában voltak. Állami kézbe került az Ukrnafta és az Ukrtatnafta, a Zaporizszi transzformátor, az AvtoKrAZ, valamint a Motor Szics. Az említett vállalatok az olajkitermelés és finomítás, a gépjárműgyártás, valamint az energiaszektor területén stratégiai fontosságúak a Védelmi Minisztérium szükségleteinek kielégítésében. (*Karpat.in.ua*, 2022)

Ukrajnából kimenekült állampolgárok integrációja Lengyelországban

A lengyel gazdaság alapvetően egy erős gazdaság, de mindenkor is nyitott a menekültek számára, hogy elhelyezkedhessenek a munkaerőpiacon.

Ukrajnában a háború okozta élehetetlen helyzet miatt, a lengyel munkaerőpiacot megerősítették az ukrán menekültek. Az uniós országok közül Lengyelországba érkezett a legtöbb ukrán állampolgár (megközelítőleg 1 millió fő), közülük 400 ezren vállaltak már munkát is. A beáramlás következtében növekedett a lengyel GDP. Különböző támogatásokat is nyújtanak, valamint a nagyvállalatok igyekeznek munkahelyet biztosítani leginkább az integrálódóknak. ([Varga, 2022](#))

Ukrajna jövőbeli lehetséges gazdasági együttműködése Magyarországgal

Az Ukrán Agrárgazdasági Kutatóintézet igazgatóhelyettesének szavai alapján Magyarország felkerült azon országok listájára, melyekben Ukrajna további kihasználatlan együttműködés lehetőségét látja. Habár az ukrán állam az alapvető élelmiszerek tekintetében önellátó volt, a háború okozta élelmiszer-előállító kapacitás termelésének zuhanása, valamint az állampolgárok jövedelmének csökkenése utat nyithat a nagyobb agrárimport szükségletre. A háború révén az ukrán tengeri kereskedelem (mely korábban a legdinamikusabb volt) erőteljesen visszazuhan, így a Záhonynál lévő közös határ Magyarországgal új lehetőségeket rejt a két ország közötti áruforgalom megélénkítésében. ([Mester, 2022](#))

A legerősebb gazdasággal rendelkező országok kiállnak Ukrajna mellett

Előzmény

1975- ben létrejött a csoport, és 1998-ban tagjai közé fogadta Oroszországot, így átalakult G8 csoporttá. 2014-ben azonban a Krím félsziget nemzetközi jogot sértő bekebelezése miatt felfüggesztették, így ismét G7 csoporttá alakult. (*MTI, 2022*)

Mivel elfogadhatatlan Oroszország felelőtlen nukleáris retorikája, ezért kiállnak Ukrajna mellett, és változatlanul megadnak minden lehetséges pénzügyi, humanitárius, védelmi, politikai és technikai segítséget Kijevnek.

Külön koordinációs mechanizmust szerveznek az ukrán lakosság víz és energiaellátást szolgáló kritikus infrastruktúrában okozott károk helyreállításra és védelmére, továbbá téli csomagokat állítanak össze Ukrajnának, lakókonténerekkel és áramfejlesztő berendezésekkel. (*MTI, 2022*)

8. SZEKUNDER KUTATÁS

FOGYASZTÁSI CIKKEK KERESLETE A KONFLIKTUS ALATT MAGYARORSZÁGON

Egyre jobban kifejlődnek az ukrajnai háború gazdasági következményei, amelyek az euroövezet gazdasági kilátásait rontják, és növeli az eleve meglévő inflációs nehézségeket. A magas gáz- és villamosenergia-árak mellett a földgázellátási zavarok is gyengítik a bizalmat, és egyre kiterjedtebb reáljövedelem-kieséshez vezetnek, ami a jövő évben nagy valószínűséggel az euroövezeti gazdaság megakadását idézi elő.

Szakértők előrejelzései szerint, a gáz iránti kereslet a magas árak és az energiatakarékossági óvintézkedések miatt enyhülni fog, valamint, hogy a gázellátás korlátozására kevésbé lesz szükség. Ennek ellenére a téli időszak folyamán valamennyi termelés csökkentésre lehet számítani azokban az országokban, ahol az orosz gáz a mai napig az egyik fő energiaforrás, és szűkösség fenyeget.

Tovább gyorsul az infláció a jelentős kínálatok miatt, amik gyorsabban kerülnek bele a fogyasztói árakba, mint régebben.

2022-ben az élelmiszerek magas inflációja tovább emelkedett az energiához tartozó magas termelési tényező-költségek, a műtrágyák, illetve a nemzetközi, euroövezeti magas élelmiszer nyersanyagárak okán. *(Európai Központi Bank, 2022)*

Szeptemberben elszabadultak az élelmiszerárak, a termékszintű árkülönbségek jóval kisebbek lettek, nehezebb már olcsóbb élelmiszereket találni.

A szeptemberi élelmiszer-infláció mértéke már úgy volt 48%, hogy az összes élelmiszerekre vonatkozó árstop megmaradt, de még így is magasabb lenne a hatósági áras élelmiszerárak rögzítése nélkül. A nagyon magas magyar élelmiszer-infláció miatt a magyar vásárlóknak jobban oda kell figyelnie a vásárlási szokásaikra.

Hét élelmiszer (liszt, cukor, napraforgó olaj, 2,8%-os UHT tej, csirkemell, csirkefarhát, sertéscomb) ára lett befagyasztva 2021. októberétől. Az infláció nagykereskedelmi szinten is érvényesül, viszont a bolt nem emelhet árat, vagyis a hatósági áras termékekkel veszteséggel kereskedik. *(Torontáli, 2022)*

A 2022-es magas infláció ugrás több fejlemény is megalapozta, köztük:

- a fogyasztói energiaárak és az élelmiszerárak kiemelkedő emelkedése,
- az iparcikkek árainak jelentős növekedése
- a szolgáltatási szektorok újbóli megnyitásából eredő, felfelé irányuló hatás, ami a szolgáltatások áraira hat.

Látványos megemelkedés tükröződik a széles körű emelkedések a termelői árakban megmutatkozó termelési tényezők költségein, amihez 2022 közepéig erőteljes kereslet párosul.

Egyre gyakoribb, hogy a hatósági áras termékekből hiány van, ami miatt a vásárlók a drágább helyettesítő terméket kénytelenek megvásárolni. *(Európai Központi Bank, 2022)*

A magyar fogyasztói árak összehasonlítása a német fogyasztói árakkal.

Az infláció felemésztette a vásárlóerő kimagasló részét, de a magyar és a német fizetések is emelkedtek, azzal a céllal, hogy bizonyos mértékben kompenzálják a drágulást. Azonban a német fizetések magasabbak a magyarnál, ezért a hazai megterhelések sokkal magasabbak. A tavalyi évben a német fogyasztói árak összességében 35%-kal volt drágább a magyarnál, viszont a német keresetnek ez mindössze a 2,46%-kal. Ezzel szemben a magyar fogyasztási ár a magyar kereset 5,86% elvitte. Idén mindkét érték növekedett, de amíg a német 0,63%-kal, addig a magyar 1,46%-kal.

A magyar bér hiába emelkedett nagyobb mértékben, mint a német, a két ország bére még így sem közelíti meg egymást, és ehhez még magasabb élelmiszerinfláció is társul.

A német élelmiszer-infláció 29,3%, míg magyar 43,7%, vagyis az árstopolt termékek ellenére is sokkal magasabb a hazai infláció, mint a német. (Torontáli, 2022)

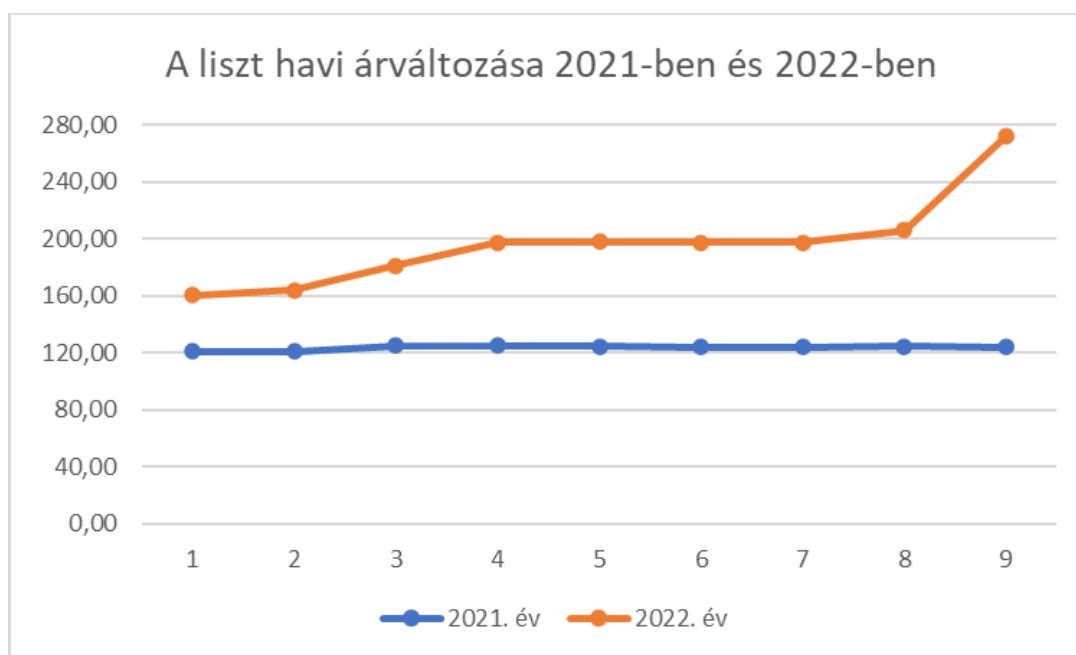
Árstopos fogyasztási cikkek, és azok negatív hatásai a beszállítók felé

A kormány árstopot vezetett be néhány alapvető élelmiszerre, vagyis a tavaly októberi áron kell a boltoknak árulni. Az árstop a fogyasztónak kedvez, a termelő a beszállító számára annyiért adja el ezeket a fogyasztói cikkeket, amennyiért neki megéri, de a beszállító erre az összegre már nem tud hasznot rászámolni, ezért az üzleteknek már úgy fogja eladni, hogy veszteségből indul ki. A beszállító ezt úgy kompenzálja, hogy a nem-árstopos áruknak az árát emeli meg, hogy legyen profitja, egy nagyobb üzletben több ezer termék van, vagyis a kiegészítő profitot tetszés szerint bárhol lehet egyensúlyozni. Viszont a kisebb boltok nehezebb helyzetben vannak, hiszen kevesebb termékkel kereskednek, így nehezebb behozniuk az elvesztett hasznot. (Torontáli 2022)

Néhány termék árváltozásának vizsgálata

Liszt:

A liszt beszerzési árával kapcsolatban 2021-ben január és szeptember között minimális változást érzékelhettünk, viszont 2022 januárjától látványos ár növekedést tapasztalhattunk. 2021 szeptemberéről 2022 szeptemberére, tehát kerekén egy év alatt, a liszt beszerzési ára a másfélszeresére növekedett.

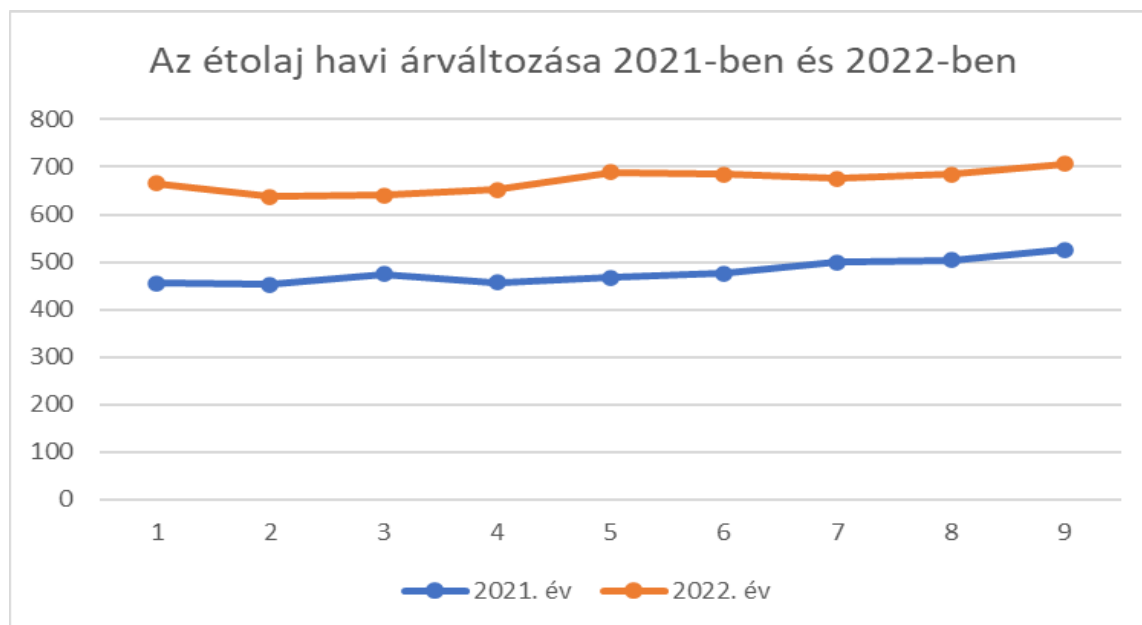

11. ábra

Forrás: Saját forrás, saját szerkesztés

Étolaj:

Ha megvizsgáljuk a lenti ábrát, akkor észrevehetjük, hogy 2021-ben már növekedett az étolaj beszerzési ára, de látványos változást itt is 2022 januárjától láthatunk. Az étolaj beszerzési ára egy év alatt 44%-kal nőtt és a 2022-es év során tovább növekedett.

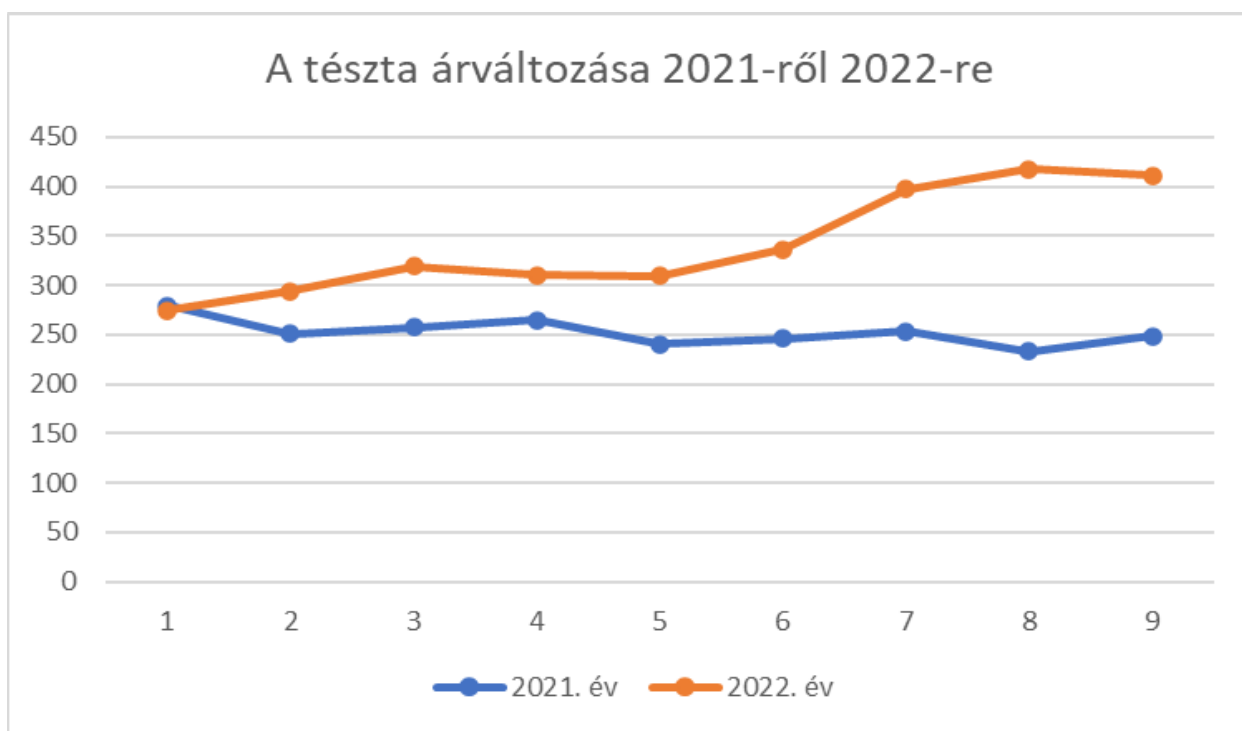

12. ábra

Forrás: Saját forrás, saját szerkesztés

Tészta:

Összehasonlításképpen nézzünk meg egy olyan termék beszerzési árváltozását, amire nem vonatkozik az árstop. A lenti ábrán látható, hogy a tészta ára 2021-ben nagyjából ugyanolyan volt, minimálisan csökkent, nőtt. 2022 januárjában még változatlan maradt az ár, de hónapról hónapra folyamatosan emelkedik. 2021 szeptemberéről 2022 szeptemberére, tehát kerekén egy év alatt, a tésztafélék ára 66%-kal nőtt.

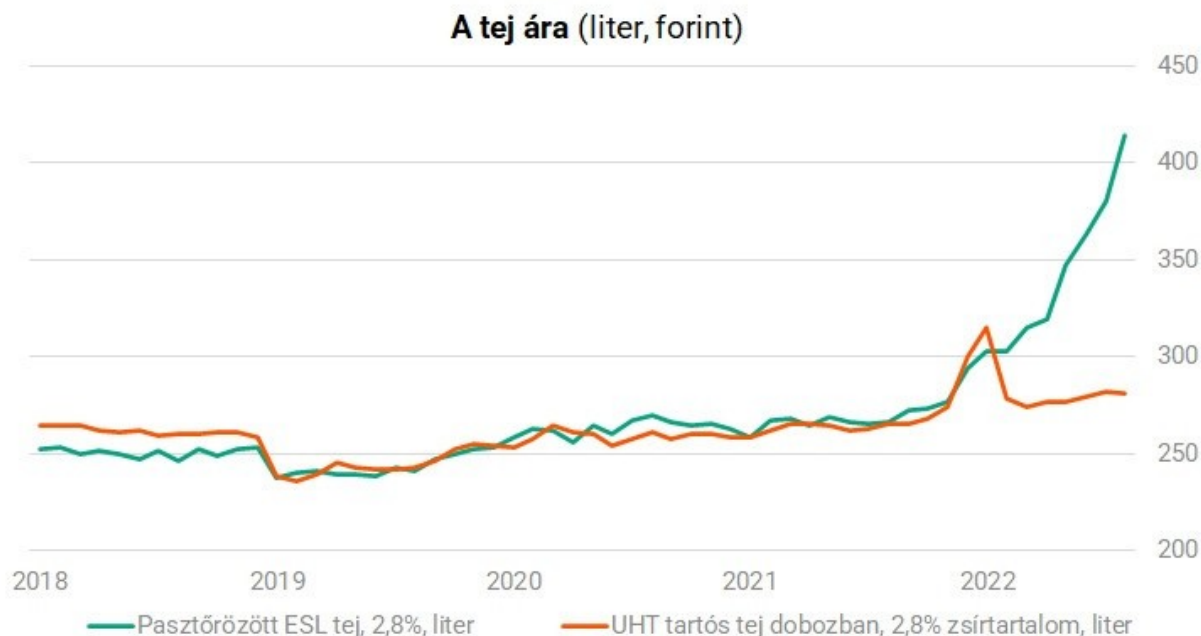

13. ábra

Forrás: Saját forrás, saját szerkesztés

Néhány árstoppos termék és helyettesítőik árának az összehasonlítása:

A tej egy közkedvelt termék hazánkban, így nem meglepő, hogy az UHT tej árának lerögzítésével többen vásárolnak belőle az emberek, aminek következtében hamar elfogy a polcokról. UHT tej hiányában a fogyasztók az ESL tejhez fordulnak, aminek a fogyasztói ára 50%-kal megemelkedett. (Torontáli, 2022)

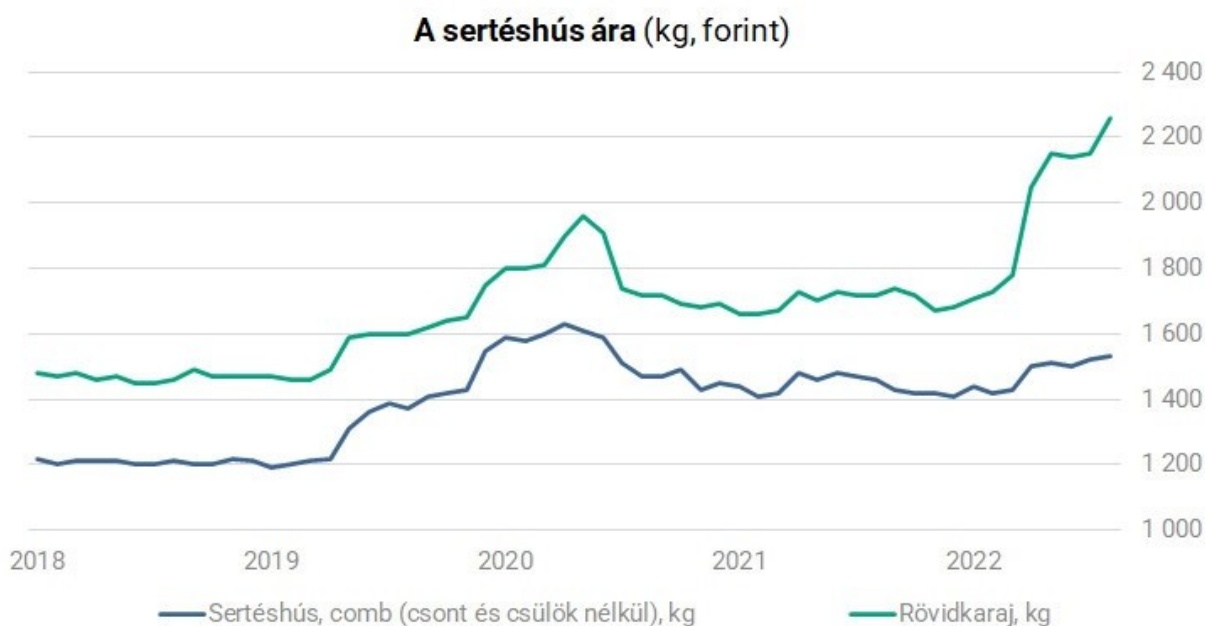

Forrás: KSH, Portfolio

14. ábra

Forrás: Portfolio.hu, 2022

A sertéshúsok összehasonlításában láthatjuk, hogy a sertéscomb kilogrammja 1500 forint árstoppon, míg a helyettesítője, a rövidkaraj kilogrammja 2300 forint, vagyis 53% árkülönbség van a két termék között. A hús bár nem tartós élelmiszer, a hatósági áras sertéscombból így is könnyen hiánycikk válhat, amiből arra tudunk következtetni, hogy a fogyasztók kénytelenek a drágább hústerméket választani. (Torontáli, 2022)

Forrás: KSH, Portfolio

15. ábra

Forrás: Portfolio.hu, 2022

Összességében arra következtethetünk, hogy a rögzített áras és a nem rögzített áras termékek beszerzési ára is jelentősen megnövekedett, de csak a nem-árstopos termékeknel veszi ezt észre az átlag fogyasztó. Azzal, hogy árstopot rendeltek el az alapvető élelmiszerekre, a vállalatok kénytelenek voltak a többi fogyasztási cikkük árának a növelésére, hiszen ezekkel a termékekkel veszteséggel kénytelenek kereskedni, így kiküszöbölik az árstop következtében elvesztett hasznót. Az árstopolt termékek beszerzési ára több, mint amennyiért a fogyasztók az üzletekben megvásárolják, így a beszállítók már termelőtől való vásárlással veszteségük keletkezik.

A hatósági áras élelmiszerek nem drágulnak tavaly október óta, vagyis egyre olcsóbbak lesznek. Emiatt megnőtt irántuk a kereslet, csak hogy a boltoknak így nem éri meg a kötelező minimum szint felett a polcokon tartani ezeket. (Torontáli, 2022)

Ha áruhiány keletkezik, akkor a vásárló kénytelen megvenni a drágább helyettesítő terméket, ebből arra következtethetünk, hogy a fogyasztónak nehezebb spórolni, mivel az olcsóbb termékek nem találhatók meg a polcon. (Kádár, 2022)

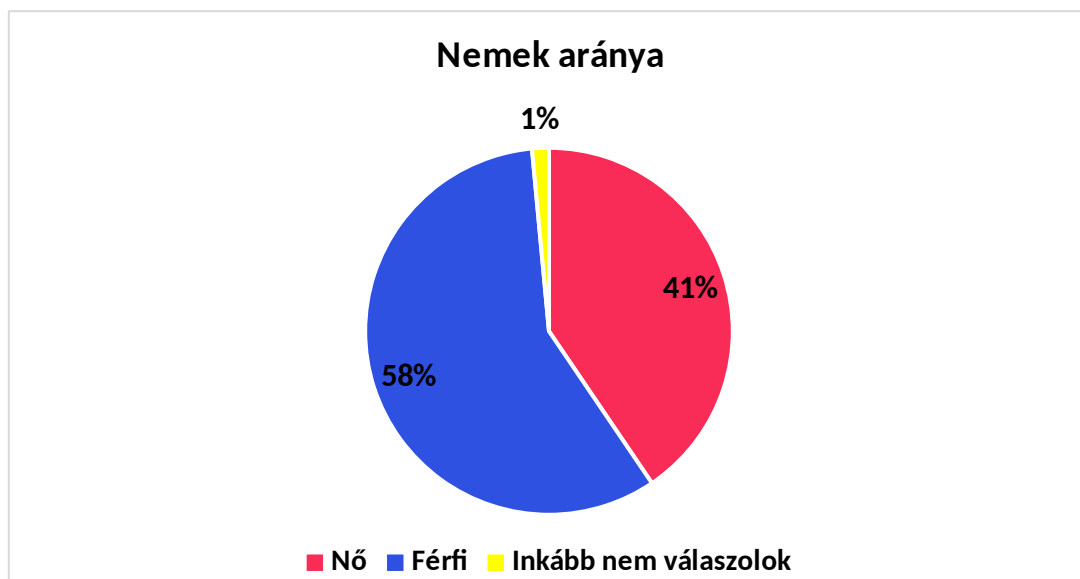
9. PRIMER KUTATÁS

AZ OROSZ-UKRÁN KONFLIKTUS HATÁSAI A MAGYAR FOGYASZTÁSI SZOKÁSOKRA

Tanulmányunkhoz végeztünk egy primer és egy szekunder kutatást is egyaránt. A primer kutatásunk lényege az volt, hogy felmérjük az emberek fogyasztási szokásait a megnövekedett infláció következtében. Mindazonáltal, demográfiai kérdéseinkkel felmértük továbbá a válaszadók nemét, korát, foglalkozását, iskolai végzettségét, valamint a nettó jövedelmét. Ezzel a kutatással egy átfogó képet kaptunk arról, hogy a válaszadó fogyasztók milyen iskolai végzettséggel rendelkeznek, mi a foglalkozásuk, valamint, hogy milyen jövedelemmel rendelkeznek.

Leíró statisztikai eredmények

Összesen 338 válasz érkezett a nemek aránya szerinti demográfiai kérdésre. A kitöltők 41%-a nő, 58%-a férfi, 1%-a inkább nem vagy egyáltalán nem válaszolt erre a kérdésre.

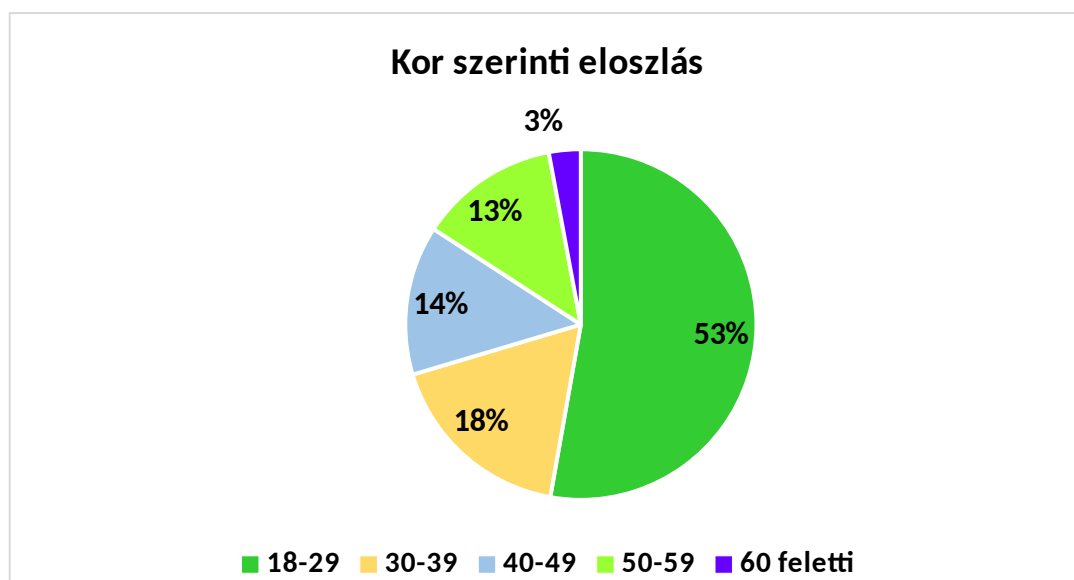

16. ábra

Forrás: Saját forrás alapján saját szerkesztés

Összességében elmondható, hogy a kérdőív kitöltői nagyrészen fiatalok voltak, akik vagy egyetemi tanulmányokat folytatnak, vagy közalkalmazotti munkaviszonyban állnak.

A demográfiai kérdések alapján a válaszadók közül 53% azaz 180 fő 18-29 éves korosztályba, 17% azaz 60 fő 30-39 éves korosztályba, 14% azaz 47 fő 40-49 éves korosztályba, 13% azaz 44 fő 50-59 éves korosztályba és végül 3% azaz 10 fő a 60 év feletti korosztályba tartozik 341 válaszadás alapján.

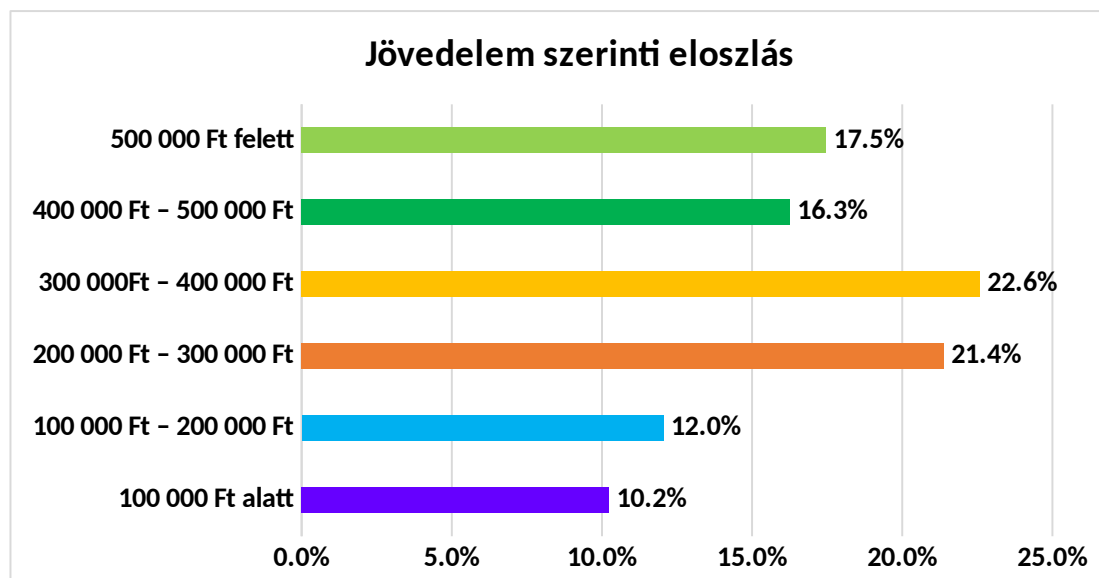
17. ábra

Forrás: Saját forrás alapján saját szerkesztés

Kutatásunkban fontosnak tartottuk a jövedelem szerinti eloszlás vizsgálatát, ezért a demográfiai jellemzők utolsó kérdése erre irányult. A kutatás eredménye alapján elmondható, hogy a válaszadók nagyrésze 200-300 ezer, valamint 300-400 ezer forint között keres átlagosan, de akadtak ezen felül vagy ezen aluli kereseti arányok is.

A válaszadók 10,2%-a azaz 34 fő 100 ezer forint alatt keres, ezek az emberek általában felsőfokú tanulmányaik mellett végeznek munkát. Továbbá 12,0%-a azaz 40 fő 100-200 ezer forint között keres havonta. 21,4%-a azaz 71 fő 200-300 ezer forint között keres, 22,6%-a azaz 75 fő 300-400 ezer forint között keres, 16,3%-a azaz 54 fő 400-500 ezer forint között keres havonta, végül 17,5%-a azaz 58 fő 500 ezer forint felett keres havonta, és ezek az emberek nagyrészen vezetői pozícióban dolgoznak.

18. ábra

Forrás: Saját forrás alapján saját szerkesztés

Egyéb demográfiai adatok

Lakossági adatok: A 340 válaszadó közül 52,1% azaz 177 fő budapesti lakos, 15,0% azaz 51 fő egy vidéki nagyváros lakója, 21,5% azaz 73 fő kisvárosi, valamint 11,5% azaz 39 fő falusi lakos volt.

Iskolai végzettségről szóló adatok: A 340 válaszadó közül 0,6% azaz 2 fő 8 elemi osztállyal rendelkezik, 5,3% azaz 18 fő szakiskolát végzett, 25,0% azaz 85 fő érettségi vizsgával, 9,4% azaz 32 fő OKJ képzéssel és nagyrészüket 59,7% azaz 203 felsőoktatási intézményben szerzett diplomával rendelkezik.

Foglalkozásról szóló adatok: A 340 válaszadó közül 28,2% azaz 96 fő hallgatói státuszú volt, 58,8% azaz 200 fő közalkalmazotti viszonyban volt, 9,7% azaz 33 fő vezetői státuszú, 2,4% azaz 8 fő nyugdíjas és mindössze 0,9%-uk definiálta magát munkanélkülinek.

A demográfiai adatokon túl, fogyasztási szokásokat is felmértünk, az alábbi grafikonok a válaszadók válaszait egész számokban és/vagy százalékos formában demonstrálják.

Forrás: Saját forrás alapján kidolgozva

Vásárlási szokások felmérése

Először is a kérdőív eredményeit egy általunk szerkesztett diagramban szeretnénk bemutatni, ami szemlélteti százalékos formában a kapott válaszokat, majd pedig ezen szerkesztett diagram szöveges magyarázatával folytatnánk a kutatásunk bemutatását.

A diagram százalékos formában ábrázolja az kutatásunk eredményét, most azonban a konkrét számadatokkal is igazolnám az eredményeket.

A válaszadók közül 45 főre egyáltalán nem, vagy csak nem jellemző, 69 főnél nem változtak a vásárlási szokások, és 228 főre volt jellemző vagy teljes mértékben jellemző, hogy ugyanannyi létszükségleti cikket vásárolt, mint korábban.

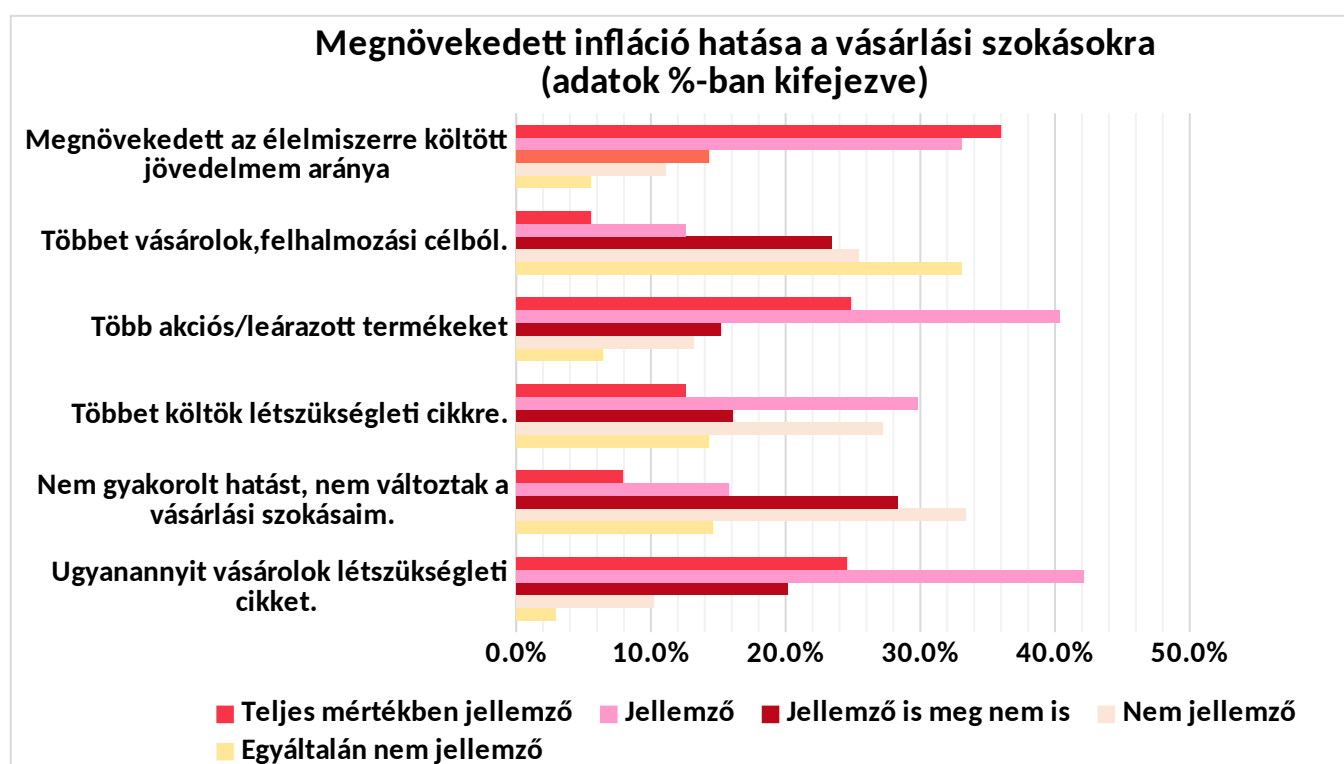
Ezen felmérésekkel szemben viszont a válaszadók közül 142 főre egyáltalán nem, vagy csak nem jellemző, 55 főnél nem változtak a vásárlási szokások, és 145 főre volt jellemző vagy teljes mértékben jellemző, hogy többet költött létszükségleti cikkekre, mint korábban.

A válaszadók közül 67 főre egyáltalán nem, vagy csak nem jellemző, 52 főnél nem változtak a vásárlási szokások, és 223 főre volt jellemző vagy teljes mértékben jellemző, hogy több leárazott vagy akciós terméket vásárol.

A megkérdezettek közül 200 főre egyáltalán nem, vagy csak nem jellemző, 80 főnél nem változtak a vásárlási szokások, és 62 főre volt jellemző vagy teljes mértékben jellemző, hogy többet vásárolt felhalmozási célból.

A válaszadók válaszai alapján 57 főre egyáltalán nem, vagy csak nem jellemző, 49 főnél nem változtak az arányok, és 236 főre volt jellemző vagy teljes mértékben jellemző, hogy megnövekedett az élelmiszerre költött jövedelemük aránya.

Végezetül az összes válaszadó közül 164 főre egyáltalán nem, vagy csak nem jellemző, 97 főnél nem változtak a vásárlási szokások, és 81 főre volt jellemző vagy teljes mértékben jellemző, hogy nem változtak meg a vásárlási szokásaik.

19. ábra

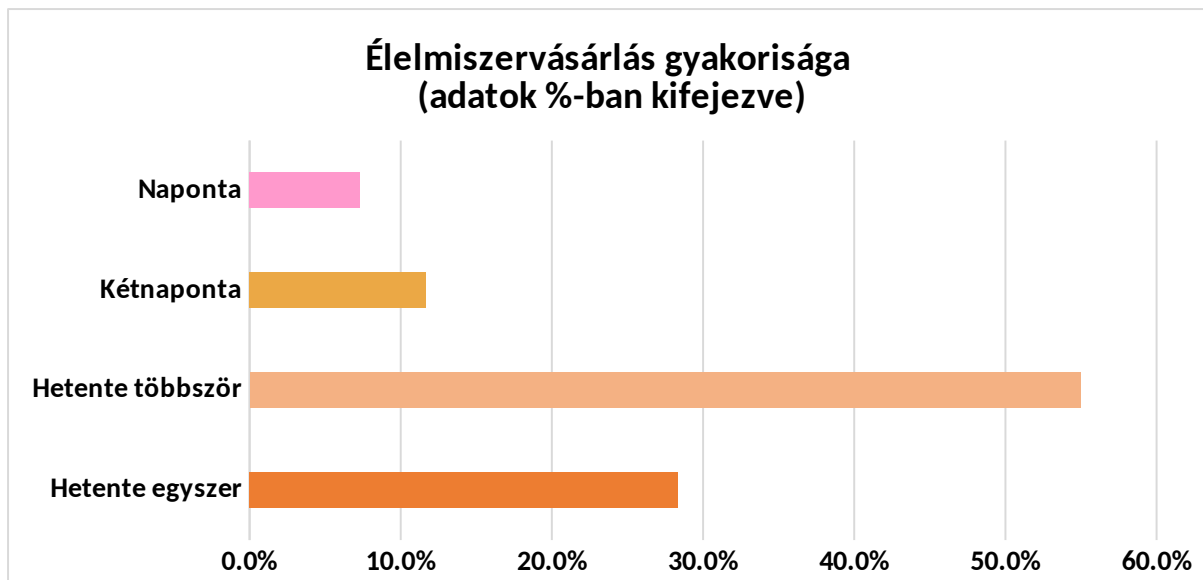
Forrás: Saját forrás alapján saját szerkesztés

Élelmiszervásárlás gyakorisága

Mivel a konfliktus kihatással volt a gazdaságra, ezért megvizsgáltuk a szegmenseket, és felmérni azt is, hogy az emberek a megnövekedett piaci árak hatására milyen gyakorisággal mennek vásárolni. Az alábbiakban ezt fogjuk elemezni. (A kérdőívünkben több válasz megadása is engedélyezett volt, ezért a kumulált válaszadások száma ebben az esetben 350 volt).

A válaszadók 28,4%-a azaz 97 fő hetente egyszer, 55,0%-a azaz 188 fő hetente többször, 11,7%-a 40 fő kétnaponta míg 7,3%-a 25 fő naponta jár vásárolni.

Az alábbi grafikon felmérése alapján azt a következtetést vonhatjuk le, hogy 342 megkérdezett közül több, mint a fele preferálja jobban a heti több alkalmas vásárlást, mint a heti egyszerit vagy a mindennapit. Ennek különböző okai is lehetnek, amit a szekunder kutatásunk jobban kitaglal. (Termék ára, vásárlási hajlandóság stb.)

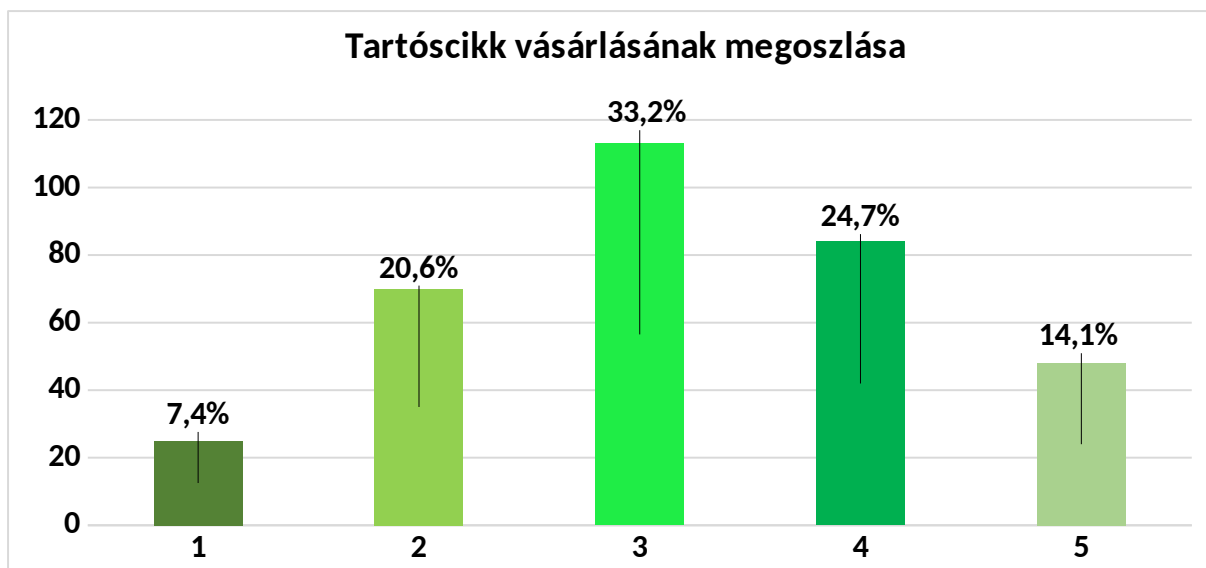
20. ábra

Forrás: Saját forrás alapján saját szerkesztés

Tartóscikkek vásárlási hajlandósága

A megnövekedett áraktól függetlenül is felmerülő probléma lehet, hogy valamely tartós háztartáscikkünk tönkremegy, így azt javíttatni, rosszabb esetben új termékre kell kicserélni. Harmadik kérdésünk a tartóscikkek beruházására való hajlandóságra kérdezett rá, az alábbiakban ezt dolgoztuk ki.

A válaszadásokból kiderült, hogy a megkérdezettek többségének 33,2%-ának nem változott a fogyasztási szokása a tartós cikkek iránt az infláció hatására, míg 28%-ra egyáltalán nem, vagy csak nem volt jellemző, hogy kevesebbet költ és 38,8%-ra jellemző vagy teljes mértékben jellemző volt, hogy kevesebb tartós cikket vásárolt.

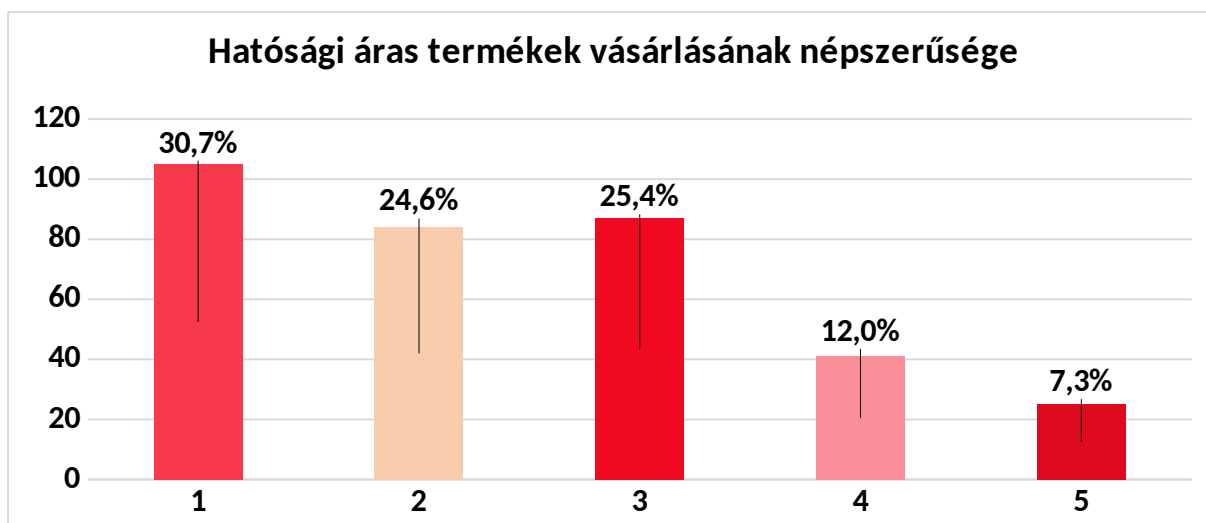
21. ábra

Forrás: Saját forrás alapján saját szerkesztés

Hatósági áras termékek kereslete

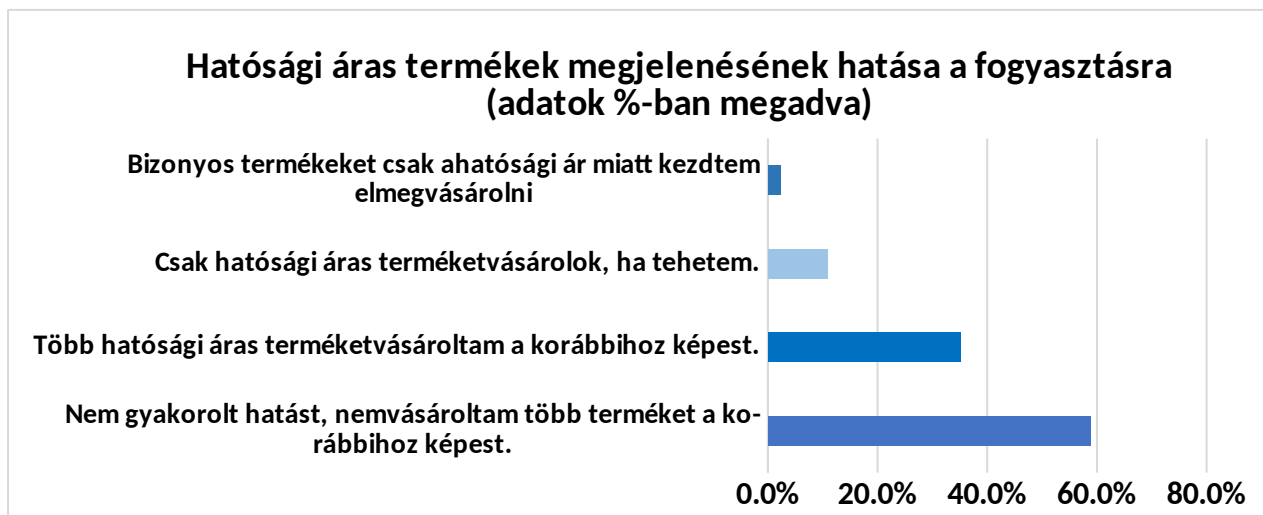
A megnövekedett infláció miatt a kormány bizonyos termékek árát hatóságilag kezdte el szabályozni, ezért a negyedik és ötödik kérdésünk a kutatásunkban is erre irányult. Az volt ezen kérdéseink célja, hogy megbizonyosodjunk arról, hogy a gazdaságnak és a háztartási szektornak mennyire tett jót az, hogy bizonyos termékeknek az árát állandósították, valamint, hogy konkrét számadatokkal tudjunk dolgozni a kutatásunk alatt.

A hatósági áras termékek piacra kerülése eltérő véleményeket és fogyasztási szokásokat vont maga után. A válaszadók több, mint felének 58,8%-ának azaz 201 főnek nem befolyásolta a fogyasztását a hatósági ár, de 35,1% azaz 120 fő vásárolt több hatósági áras terméket. 10,8% azaz 37 fő csak hatósági áras terméket vásárol, és 2,3% azaz 8 fő döntött úgy, hogy bizonyos terméket a szabályozott ár miatt kezd el fogyasztani.

22. ábra

Forrás: Saját forrás alapján saját szerkesztés

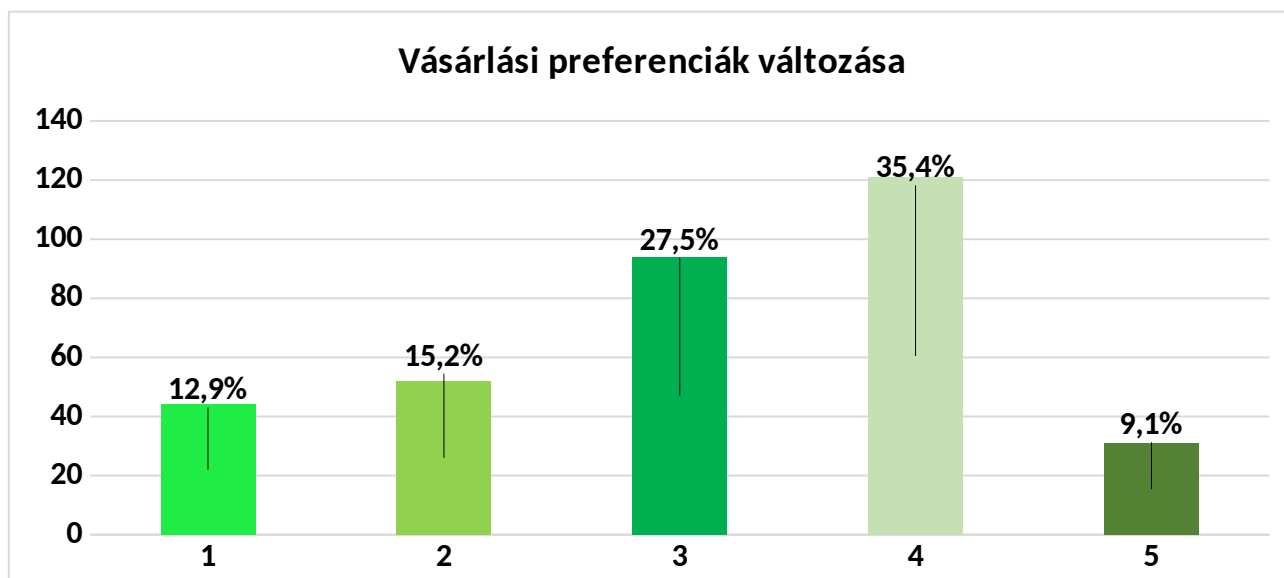

23. ábra

Forrás: Saját forrás alapján saját szerkesztés

Vásárlási preferenciák változása

Ebben a kérdésben arra voltunk kíváncsiak, hogy a válaszadóknak mennyire változtak meg a vásárlási preferenciái. Mennyire változtak meg például a költekezési szokásuk vagy a kosárba helyezett termékek mennyisége, illetve a vásárlások számának gyakorisága. A megkérdezettek 28,1%-ára nem vagy egyáltalán nem volt jellemző, 27,5%-ára jellemző is volt és nem is, míg 44,5%-ára volt jellemző vagy teljes mértékben jellemző volt a háború okozta vásárlási preferenciaváltozás.

24. ábra

Forrás: Saját forrás alapján saját szerkesztés

Utazási szokások változása

A hetedik kérdésünk egy összetettebb kérdéssorozat volt, amely a megnövekedett benzin árak miatti utazási változásokat vizsgálta. Erre a kérdésre adott válaszok igen eltérőek voltak.

A válaszadók közül 47,2%-ára, azaz 161 főre nem vagy egyáltalán nem volt jellemző, hogy kevesebbet utazik, 22,9% azaz 78 ember tartózkodott a konkrét válaszadástól és 29,9% azaz 102 főre jellemző vagy teljes mértékben jellemző volt az az állítás, hogy kevesebbet utazik nyaralás vagy kirándulás céljából.

A válaszadók közül 44,6%-ára, azaz 152 főre nem vagy egyáltalán nem volt jellemző, hogy kevesebbet használja az autóját, 21,7% azaz 74 ember tartózkodott a konkrét válaszadástól és 33,8% azaz 115 főre jellemző vagy teljes mértékben jellemző volt az az állítás, hogy kevesebbet használja az autóját.

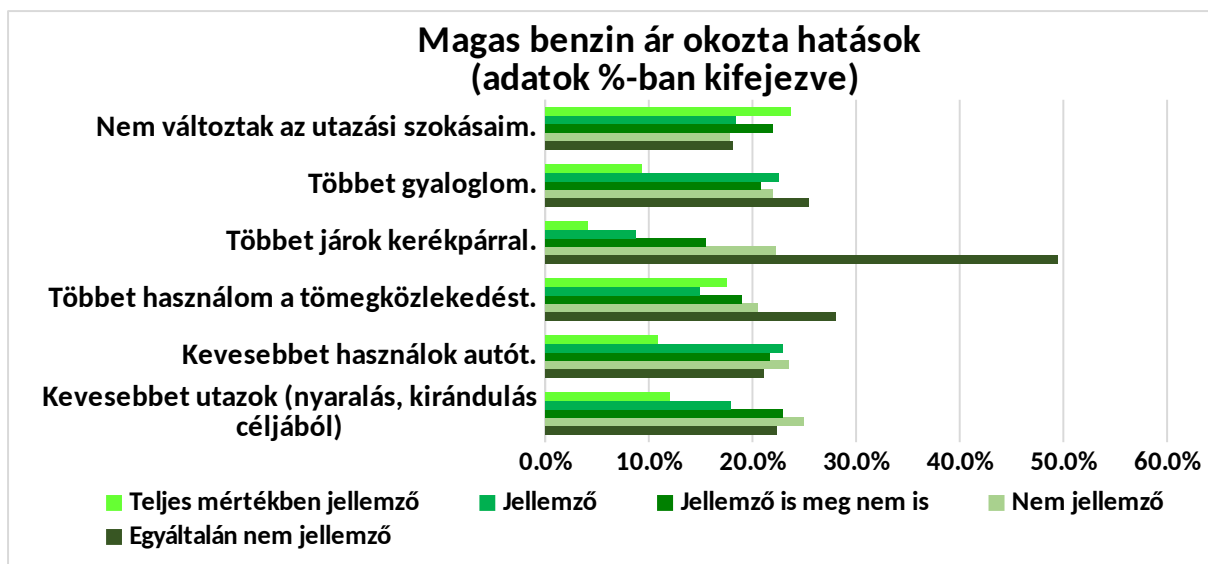
A válaszadók közül 48,6%-ára, azaz 166 főre nem vagy egyáltalán nem volt jellemző, hogy többet használja a tömegközlekedési eszközöket, 19,0% azaz 65 ember tartózkodott a konkrét válaszadástól és 32,4% azaz 111 főre jellemző vagy teljes mértékben jellemző volt az az állítás, hogy többet használja a tömegközlekedési eszközöket.

A válaszadók közül 71,6%-ára, azaz 245 főre nem vagy egyáltalán nem volt jellemző, hogy többet jár kerékpárral, 15,5% azaz 53 ember tartózkodott a konkrét válaszadástól és 12,9% azaz 44 főre jellemző vagy teljes mértékben jellemző volt az az állítás, hogy többet jár kerékpárral.

A válaszadók közül 47,3%-ára, azaz 162 főre nem vagy egyáltalán nem volt jellemző, hogy többet gyalogol, 20,8% azaz 71 ember tartózkodott a konkrét válaszadástól és 31,9% azaz 109 főre jellemző vagy teljes mértékben jellemző volt az az állítás, hogy többet gyalogol.

A válaszadók közül 35,9%-ára, azaz 123 főre nem vagy egyáltalán nem volt jellemző, hogy nem változtak az utazási szokásai, 21,9% azaz 71 ember tartózkodott a konkrét válaszadástól és 42,1% azaz 144 főre jellemző vagy teljes mértékben jellemző volt az az állítás, hogy nem változtak az utazási szokásai.

Ezen adatok alapján arra következtethetünk, hogy a magas benzin ár miatt az emberek utazási szokásai kevésbé változtak meg, tehát a megnövekedett benzin ár nem volt hatással a fogyasztói szokásokra.

25. ábra

Forrás: Saját forrás alapján saját szerkesztés

Üdülési szokások változása

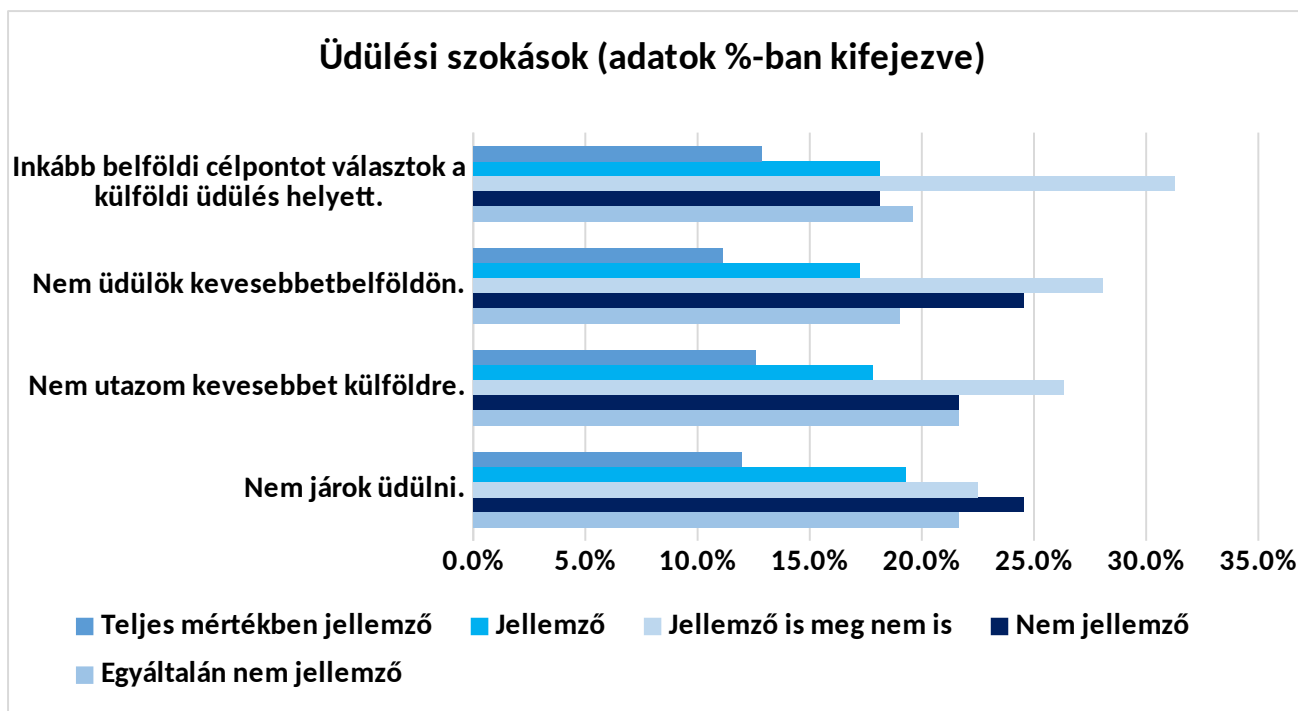
Ebben a kérdésben az utazási szokások felméréséhez hasonlóan, az üdülési szokásokra voltunk kíváncsiak, hogy az emberek mennyire hajlandóak külföldön vagy belföldön üdülni, valamint, hogy mennyire megterhelő a háztartások költségvetéseinek a megnövekedett árak miatti üdülési kiadások.

A válaszadók közül 46,2% azaz 158 főre nem vagy egyáltalán nem jellemző, hogy nem jár üdülni, 22,5% azaz 77 fő tartózkodott a válaszadástól, 31,3% azaz 107 főre pedig jellemző vagy teljesmértékben jellemző volt, hogy nem jár üdülni.

A válaszadók közül 43,2% azaz 148 főre nem jellemző, hogy nem utazik kevesebbet külföldre, 26,3% azaz 90 fő tartózkodott a válaszadástól, 30,4% azaz 104 főre pedig jellemző vagy teljesmértékben jellemző volt, hogy nem utazik kevesebbet külföldre.

A válaszadók közül 43,6% azaz 149 főre nem jellemző, hogy nem üdül kevesebbet belföldön, 28,1% azaz 96 fő tartózkodott a válaszadástól, 28,4% azaz 97 főre pedig jellemző vagy teljesmértékben jellemző volt, hogy nem üdül kevesebbet belföldön.

A válaszadók közül 37,7% azaz 129 főre nem jellemző, hogy belföldi célpontot választ, 31,3% azaz 107 fő tartózkodott a válaszadástól, 31% azaz 106 főre pedig jellemző vagy teljesmértékben jellemző volt, hogy belföldi célpontot választ üdülés szempontjából.

26. ábra

Forrás: Saját forrás alapján saját szerkesztés

Banki hitelek felvételének hajlandósága

Ennél a kérdésnél a hitelfelvétel hajlandóságát vizsgáltuk. Egyértelműen kijelenthető, hogy a válaszadók többsége a kérdés minden szegmensénél elutasította a banki hitel felvételét. Erre egyszerű a magyarázat. Az emberek nem szeretnék hosszú évekig vagy évtizedekig fizetni a törlesztőrészeket azért, mert a jelenlegi helyzetben elszabadult az infláció mértéke, valamint megnövekedtek az árak. Mint minden szektorban, úgy a bankszektorban is árszínvonal növekedés alakult ki, tehát a banki hiteltörlesztők összege is kilőtt. Az alábbi ábra pontosan szemlélteti az előbbi állításainkat.

A 342 válaszadó közül 90,6% azaz 309 fő nem vagy egyáltalán nem hajlandó magasabb kamatok mellett hitelt felvenni, míg 77,2% azaz 264 fő alacsony kamatok mellett sem.

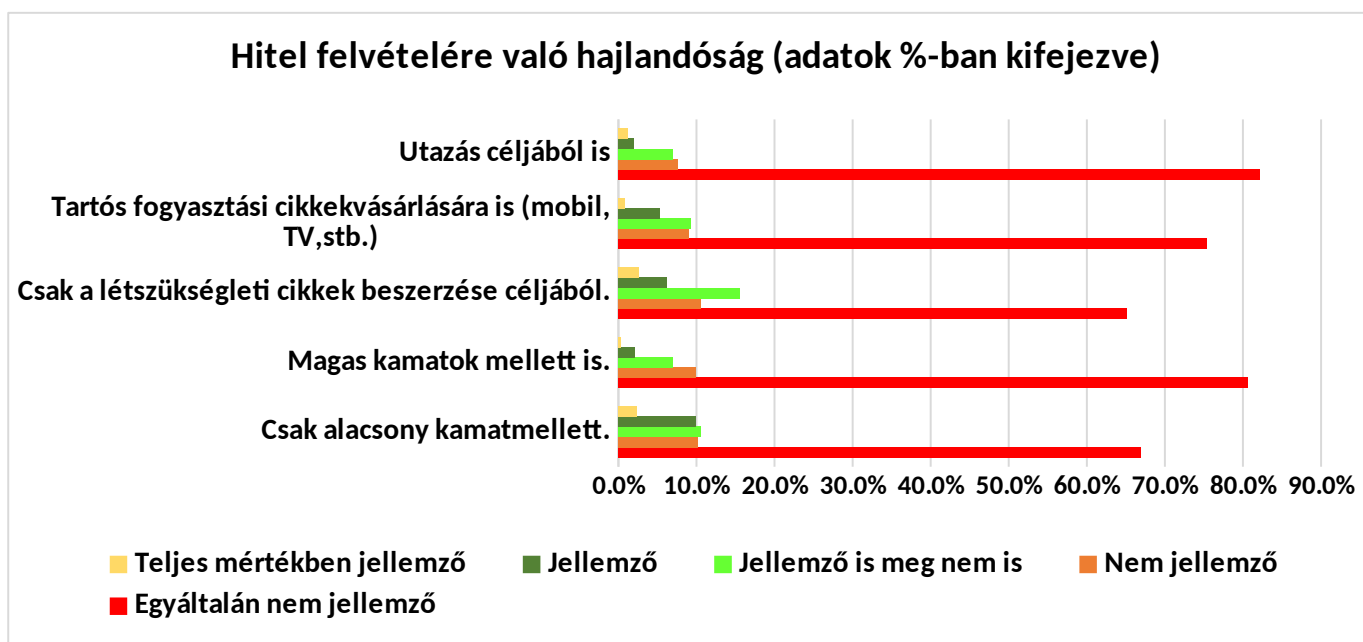
7,0% azaz 24 fő tartózkodott a válaszadástól a magasabb kamatok mellett, valamint 10,5% azaz 36 fő az alacsony kamatok mellett is.

2,4% azaz 8 fő magasabb kamatok mellett is hajlandó lenne hitelt felvenni, ezzel szemben viszont a válaszadók 12,2%-a azaz 42 fő csak alacsony kamatok mellett venne fel hitelt.

A 342 válaszadó közül 89,8% azaz 307 fő nem vagy egyáltalán nem hajlandó utazás céljából hitelt felvenni, 7,0% azaz 24 fő tartózkodott a válaszadástól és 3,2% azaz 11 fő hajlandó lenne utazás céljából hitelt felvenni.

A válaszadók közül 84,5% azaz 289 fő nem vagy egyáltalán nem hajlandó tartós beruházási cikkekre hitelt felvenni, 9,4% azaz 32 fő tartózkodott a válaszadástól és 6,2% azaz 21 fő hajlandó lenne tartós fogyasztási cikkekre költeni hitel igénybevételével.

Végezetül ezen kérdésre a 341 válaszadó közül 75,7% azaz 258 fő nem vagy egyáltalán nem hajlandó létszükségleti cikkekre hitelt felvenni, 15,5% azaz 53 fő tartózkodott a válaszadástól és 8,8% azaz 30 fő hajlandó lenne utazás céljából hitelt felvenni.

27. ábra

Forrás: Saját forrás alapján saját szerkesztés

Energiafogyasztási szokások csökkentésére való hajlandóság

A legutolsó kérdésünk pedig az energiafogyasztási szokásokra kérdezett rá. A vásárlási szokások mellett az energiafogyasztási szokásokat is nagyon fontos felmérni, hiszen a magyar kormány ebben is döntő szerepű változtatásokat hozott.

Az emberek igyekeznek spórolni az árammal, és igyekeznek olyan döntéseket meghozni, amelyekkel csökkenteni tudják saját fogyasztásaikat. Az alábbiakban ezt dolgoztuk fel.

A válaszadók közül 27,2% azaz 93 fő nem vagy egyáltalán nem cserélte le az égőket energiatakarékosra, 22,8% azaz 78 fő tartózkodott a konkrét válaszadástól, és 50,0% azaz 171 fő cserélte le energiatakarékosra az égőket, hogy csökkentse fogyasztását.

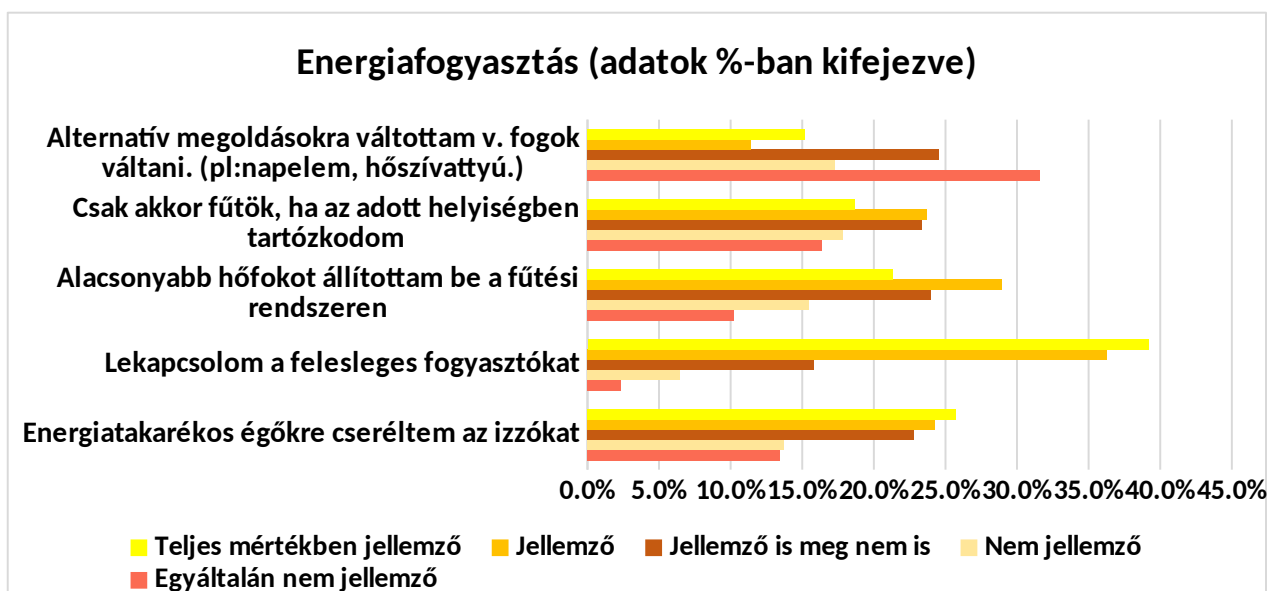
A válaszadásokból kiderült, hogy 8,7% azaz 30 fő nem vagy egyáltalán nem kapcsolja le a felesleges fogyasztókat, 15,8% azaz 54 fő tartózkodott a konkrét válaszadástól, és 75,5% azaz 254 fő kapcsolja le a felesleges fogyasztókat, hogy csökkentse fogyasztását.

A válaszadók közül 25,7% azaz 88 fő nem vagy egyáltalán nem állított be alacsonyabb hőfokot a fűtési rendszeren, 24,0% azaz 82 fő tartózkodott a konkrét válaszadástól, és 50,2% azaz 172 fő állított be alacsonyabb hőfokot a fűtési rendszeren, hogy csökkentse fogyasztását.

A válaszadások alapján 34,2% azaz 117 fő nem vagy egyáltalán nem csak akkor fűt, ha az adott helyiségben tartózkodik, 23,4% azaz 80 fő tartózkodott a konkrét válaszadástól, és 42,4% azaz 145 fő csak akkor fűt, ha az adott helyiségben tartózkodik, ezzel csökkentve fogyasztását.

A válaszadók közül 27,2% azaz 93 fő nem vagy egyáltalán nem váltott alternatív megoldásokra, 22,8% azaz 78 fő tartózkodott a konkrét válaszádtól, és 47,1% azaz 171 fő váltott alternatív megoldásokra, hogy csökkentse fogyasztását.

Összességében elmondható, hogy a fogyasztóknak megváltoztak az energiafelhasználási szokásai, mivel igyekeznek csökkenteni az áram és a fűtés használatát, ezzel pénz és energiát spórolva.

28. ábra

Forrás: Saját forrás alapján saját szerkesztés

10. PRIMER KUTATÁS ÁLTALÁNOS KÖVETKEZTETÉSEI

Összességében azt feltételezhetjük, a megkérdezettek válaszai alapján, hogy bizonyos ágazatonként (üdülés, utazás, vásárlás stb.) eltérő a fogyasztási szokás.

Az emberek vásárlási szokásaira jellemző volt a konfliktus okozta gazdasági hatások miatti változás. Megnövekedett az élelmiszerre költött jövedelem nagysága, de az emberek többsége nem vásárolt felhalmozási célból. Jellemző volt, hogy inkább leárazott terméket vásároltak, valamint többet vagy pontosan ugyanannyit költöttek létszükségleti cikkekre, mint korábban.

Általánosságban elmondható, hogy az emberek a heti többszöri élelmiszervásárlást preferálják jobban, de közel 30%-uknak elegendő a heti egyszeri nagybevásárlás.

Tartóscikkvásárlás terén megoszló volt a válaszadás, a válaszadások alapján azt a következtetést vonhatjuk le, hogy az emberekre inkább jellemző, hogy hajlandóak tartóscikkekre költeni ebben a gazdasági helyzetben is.

A válaszadásokból azt a következtetést vonhatjuk le, hogy az esetek többségében nem volt döntő szerepű a hatóságilag szabályozott árú termékek kereslete. Az emberek többsége nem vásárolt többet azon termékekből, melyeket a kormány hatósági árral szabályozott.

Az emberek nagyrésze változtatott a vásárlási preferenciáin, ez a kevesebb vagy több fogyasztási cikk vásárlásában mutatkozott meg.

A magas benzinárak miatti vélemények nagyon eltérőek voltak. Az megkérdezettek többségének változtak utazási szokásai, de sokak nem változtattak.

A megkérdezettek utazási és üdülési szokásaik kevésbé térnek el az ukrán-orosz fegyveres konfliktus előtti szokásaiktól, nagyrészüket inkább előnyben részesíti a külföldi nyaralásokat, mint a belföldieket.

A feltett kérdések között a legnagyobb összhang a banki hitelek felvételénél látható, ahol, szinte egyértelműen kimondható, hogy az emberek a háborús konfliktus okozta megnövekedett infláció miatt sem hajlandók a bankhoz fordulni hitelért.

Az emberek igyekeznek visszafogni fűtési szokásaikat, és jobban odafigyelnek az áramfogyasztásukra is, például csak akkor fűtenek, ha az adott helyiségben tartózkodnak, valamint lekapcsolják a felesleges fogyasztókat.

KÖVETKEZTETÉSEK

Elmondható, hogy Magyarország a háborúknak súlyos elszenvedője volt. Amellett, hogy mindig a vesztes oldalon fejeztük be a háborúkat, és jóvátétel fizetésére kötelezték országunkat, a fejlődő gazdaságunk is megsínylette ezt. Már az első világháború idején az országban megemelkedtek a fogyasztási cikkek árai, a lakosság fogyasztásának korlátozása érdekében bevezették az élelmiszerutalványokat, jegyeket, hogy ezzel is enyhítsék az élelmiszerhiányt és megfékezzék az áremelkedést. A háború végeztével hiperinfláció alakult ki, melynek következtében Magyarország fizetőeszköze elértéktelenedett, a gazdaság összeomlott, elvesztette nemzetközi kapcsolatait.

Az orosz-ukrán háború nem érint minket közvetlenül, mégis megnehezíti a külkereskedelmet, nő az infláció, tehát gazdaságilag hazánkat újfent kihívás elé állítja. Egész Európát érintő probléma az energiaválság és az egekbe szökő infláció. A magas gáz- és villamosenergia árak mellett a földgázellátási zavarok is rontják a bizalmat, mindez szűkösséghez vezethet, ráadásul az infláció gyorsabb ütemben hat a fogyasztói árakba, mint régebben.

Az árak rögzítését azzal a céllal vezették be, hogy könnyítsék a magyar vásárlók helyzetét, mégis ahogy telnek a hónapok, kezd az ellenkezőjére fordulni. Mind a termelők, a beszállítók, a kereskedők és a fogyasztók is egyre nehezebben tudják kezelni az árstop által okozott következményeket.

A primer kutatás alatt megvizsgáltuk, hogyan viszonyulnak az emberek a háborús helyzethez. Az emberek nem nyitottak hitelfelvételre, még akkor sem, ha alacsonyabb kamatok mellett történik a törlesztőrészlet visszafizetése. Sokuknak megváltoztak a preferenciái a vásárlást illetően. Akadtak, akik felhalmoztak, de ez kevésbé volt jellemző, az emberek nem feltétlen a hatósági áras termékek megvásárlását részesítették előnyben. Könnyen feltételezhetjük, hogy az emberek többsége nem kényszerül arra, hogy változtasson a vásárlási szokásain. Megnövekedett az élelmiszerre költött jövedelem aránya, ez köszönhető annak, hogy az infláció az egekbe szökött. Az emberek utazási szokásai és üdülési szokásai is eltérő eredményeket mutattak, a többség szívesen nyaral külföldön is.

ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: Élelmiszer inflációs ráta 2022 szeptemberben országoként és EU átlag (Forrás: Eurostat adatai alapján saját szerkesztés), 2022
2. ábra: Inflációs ráta 2022 szeptemberben országoként és EU átlag (Forrás: Eurostat adatai alapján saját szerkesztés), 2022
3. ábra: Infláció éves alakulása Magyarországon, (Forrás: Bankmonitor adatai alapján saját szerkesztés), 2022
4. ábra: Az orosz központi költségvetés havi egyenlege, (Forrás: Zsoldos Ákos, portfolio.hu), 2022. október 24.
5. ábra: Az orosz központi költségvetés egyenlege (12 havi), (Forrás: Zsoldos Ákos, portfolio.hu), 2022. október 24.
6. ábra: Az orosz központi költségvetés egyenlege, (Forrás: Zsoldos Ákos, portfolio.hu), 2022. október 24.
7. ábra: Az orosz központi költségvetés kiadásai és bevételei, (Forrás: Zsoldos Ákos, portfolio.hu), 2022. október 24.
8. ábra: Éves átlagos GDP-növekedés Oroszországban, (Forrás: Zsoldos Ákos, portfolio.hu), 2022. október 24.
9. ábra: Infláció Oroszországban, (Forrás: Zsoldos Ákos, portfolio.hu), 2022. október 24.
10. ábra: Az orosz államadósság alakulása, (Forrás: Zsoldos Ákos, portfolio.hu), 2022. október 24.
11. ábra: A liszt havi árváltozása 2021-ben és 2022-ben, (Saját forrás alapján saját szerkesztés), 2022
12. ábra: Az étolaj havi árváltozása 2021-ben és 2022-ben, (Saját forrás alapján saját szerkesztés), 2022
13. ábra: A tészta árváltozása 2021-ről 2022-re, (Saját forrás alapján saját szerkesztés), 2022
14. ábra: A tej ára, (Forrás: Portfolio.hu), 2022
15. ábra: A sertéshús ára, (Forrás: Portfolio.hu), 2022
16. ábra: Nemek aránya, (Saját forrás alapján saját szerkesztés), 2022
17. ábra: Kor szerinti eloszlás, (Saját forrás alapján saját szerkesztés), 2022
18. ábra: Jövedelem szerinti eloszlás (Saját forrás alapján saját szerkesztés), 2022
19. ábra: Megnövekedett infláció hatása a vásárlási szokásokra, (Saját forrás alapján saját szerkesztés), 2022
20. ábra: Élelmiszervásárlás gyakorisága, (Saját forrás alapján saját szerkesztés), 2022
21. ábra: Tartóscikk vásárlásának megoszlása, (Saját forrás alapján saját szerkesztés), 2022
22. ábra: Hatósági áras termékek vásárlásának népszerűsége, (Saját forrás alapján saját szerkesztés), 2022
23. ábra: Hatósági áras termékek megjelenésének hatása a fogyasztásra, (Saját forrás alapján saját szerkesztés), 2022

24. ábra: Vásárlási preferenciák változása, (Saját forrás alapján saját szerkesztés), 2022
25. ábra: Magas benzin ár okozta hatások, (Saját forrás alapján saját szerkesztés), 2022
26. ábra: Üdülési szokások, (Saját forrás alapján saját szerkesztés), 2022
27. ábra: Hitel felvételére való hajlandóság, (Saját forrás alapján saját szerkesztés), 2022
28. ábra: Energiafogyasztás, (Saját forrás alapján saját szerkesztés), 2022

IRODALOMJEGYZÉK

Szakirodalom

Borhegyi P., Paksa R., Boronkai Sz., Oktatókutató és Fejlesztő intézet (2018):

Történelem 11. Tankönyv, 1.kiadás

Borhegyi P., Bódy Zs., Kojanitz L., Szász P., Oktatókutató és Fejlesztő Intézet (2018):

Történelem 12. Tankönyv, 1.kiadás

Internetes források

Bankmonitor, (2022): Infláció alakulása Magyarországon <https://bankmonitor.hu/inflacio/>

Letöltési idő: 2022.11.05

Barnóczki Brigitta (2022) Elfogadta az EU az Oroszország elleni nyolcadik szankciós csomagot, Magyarország is megszavazta. (<https://telex.hu/gazdasag/2022/10/05/europai-unio-szankcio-szankcios-csomag-oroszorszag-orosz-ukran-haboru>) Letöltési idő: 2022. 10. 05.

Bíró Attila, (2022): Miért támadta meg Oroszország Ukrajnát? (<https://www.penzcentrum.hu/gazdasag/20220224/miert-tamadta-meg-oroszorszag-ukrajnat-a-konfliktus-magyarazata-10-pontban-1122301>) Letöltési idő: 2022. 10.27

Botos János, (2015) Fizetőeszköz inflációja az első világháború alatt és után 1914-1924 http://www.multunk.hu/wp-content/uploads/2017/01/botosj_15_3.pdf Letöltési idő: 2022.10.15

Coface, (2022.03.07.) <https://www.coface.hu/Hirek-es-Publikaciok/Hirek/Az-orosz-ukran-krizis-gazdasagi-koevetkezmeyei-Stagflacio-varhato> Letöltési idő: 2022.09.22.

Dr. Olekszandr Perekhozhuk, (2022): Oroszország Ukrajna elleni háborújának valódi okai (<https://www.portfolio.hu/krtk/20220326/oroszorszag-ukrajna-elleni-haborujanak-valodi-okai-hogyan-latja-a-kreml-a-megoldast-a-geopolitikai-kerdesre-535393>), Letöltési idő: 2022.10.26

Előd Fruzsina, (2022) Hiába sulykolják Orbánék, nem igaz, hogy Putyin járt jól a szankciókkal (<https://telex.hu/gazdasag/2022/09/22/magyar-kormany-sulykolja-hogy-az-eu-orosz-szankcioi-nem-mukodnek-oroszorszag-gazdasaga-megroppan-europa-lassulas>)

Letöltési idő: 2022. 10. 24

Európai Központi Bank, (2022) Az EKB szakértőinek makrogazdasági prognózisa az euróövezetből

(https://www.ecb.europa.eu/pub/projections/html/ecb.projections202209_ecbstaff~3eafaaee1a.hu.html#toc7) Letöltési idő: 2022. szeptember. 30.

Európai Tanács (2022) Infografika – Impact of sanctions on the Russian economy (<https://www.consilium.europa.eu/hu/infographics/impact-sanctions-russian-economy/>)

Letöltési idő: 2022. október. 10.

Infostart, MTI (2022): Elkezdődött az Ukrajna elleni orosz invázió

Jandó Zoltán, Nagy Zsolt (2022): A Horn-Bokros-korszak inflációs rekordja is megdőlt volna szeptemberben az árstop nélkül (<https://g7.hu/penz/20221013/a-horn-bokros-korszak-inflacios-rekordja-is-megdolt-volna-szeptemberben-az-arstop-nelkul/>) Letöltési idő: 2022. október 30.

Kádár Livia, (2022): Élelmiszer beszállító nagyvállalat adatbázisa

Kiss Csaba, (2022): Nagyon felgyorsultak az események: ez vezetett Vlagyimir Putyin világrengető döntéséhez. (<https://www.portfolio.hu/global/20220222/nagyon-felgyorsultak-az-esemenyek-ez-vezetett-vlagyimir-putyin-vilagrengeto-dontesehez-527927>) Letöltési idő: 2022. 10. 05.

Kiss Gergely, (2022. október 24) : Felfoghatatlan összegű uniós és amerikai pénzügyi forrásokat nyel el Ukrajna (<https://www.vg.hu/nemzetkozi-gazdasag/2022/10/minden-nemzetkozi-tamogatast-felemeszt-ukrajna>) Letöltési idő: 2022. október. 30.

Mester Nándor, (2022): Óriási fordulat: Ukrajna stratégiai agrárpartnerre emelte Magyarországot ([https://mfor.hu/cikkek/agrarium/oriasi-fordulat-ukrajna-strategiai-agrarpartnerre-emelte-magyarorszagot.html?](https://mfor.hu/cikkek/agrarium/oriasi-fordulat-ukrajna-strategiai-agrarpartnerre-emelte-magyarorszagot.html?fbclid=IwAR0r1RDuhXPuKFRQxKF5zxQ5RT3W4e6lbe9RJ56sTC-p4XlhhLH66S0VkSY)

[fbclid=IwAR0r1RDuhXPuKFRQxKF5zxQ5RT3W4e6lbe9RJ56sTC-p4XlhhLH66S0VkSY](https://mfor.hu/cikkek/agrarium/oriasi-fordulat-ukrajna-strategiai-agrarpartnerre-emelte-magyarorszagot.html?fbclid=IwAR0r1RDuhXPuKFRQxKF5zxQ5RT3W4e6lbe9RJ56sTC-p4XlhhLH66S0VkSY))
Letöltési idő: 2022. október. 30.

MTI, (2022): A G7 továbbra is kiáll Ukrajna mellett (<https://www.vg.hu/kozelet/2022/11/a-g7-tovabbra-is-kiall-ukrajna-mellett>) Letöltési idő: 2022. november 06.

Nagy László, (2018): Oroszország és a Nyugat viszonyának alakulása, Oroszország biztonságpolitikája, különös tekintettel az orosz–atlanti kapcsolatokra

Portfolio, (2022. 10. 11): A rezsidémon elhozta a 20 százalékos inflációt Magyarországra <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20221011/a-rezsidemon-elhozta-a-20-szazalekos-inflaciott-magyarorszagra-572111> Letöltési idő: 2022. 11.05

Portfolio, (2022): Elismerte az orosz kormány: még 2025-ben is deficit lesz a költségvetés, jövőre is csökken a GDP (<https://www.portfolio.hu/gazdasag/20220921/elismerte-az-orosz-kormany-meg-2025-ben-is-deficites-lesz-a-koltsegvetes-jovore-is-csokken-a-gdp-568211>)

Letöltési idő: 2022. szeptember 30.

Portfolio, (2022): Itt a friss adat gyorsul az áremelkedés, egekben az élelmiszer infláció <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20220908/itt-a-friss-adat-gyorsul-az-aremelkedes-egekben-az-elelmiszer-inflacio-565789> Letöltési idő: 2022.09.010.

Queritius, (2022): Gazdasági szankciók a nemzetközi vitarendezésben, Budapest, 2022 <https://queritius.com/app/uploads/2022/05/Economic-sanctions-HU.pdf> Letöltési idő: 2022. október. 25.

Tomka Béla, (2006): Bevezetés Európa újabbnakori társadalom- és gazdaságtörténetébe Szegedi Tudományegyetem, Történeti Intézet, Szeged <http://gepeskonyv.btk.elte.hu/adatok/Tortenelem/13Tomka/html/main.htm> Letöltési idő: 2022.09.30

Torontáli Zoltán, (2022): A magyar Lidl-vásárlók sokkal nagyobb áremelkedéssel szembesülnek, mint a németek (<https://g7.hu/vallalat/20221012/a-magyar-lidl-vasarlok-sokkal-nagyobb-aremelkedessel-szembesulnek-mint-a-nemetek/>) Letöltési idő: 2022. október 16.

Torontáli Zoltán, (2022): A magyar vásárlók harmada úgy érzi, piaci áron nem tudná megvenni az árstopos élelmiszert (<https://g7.hu/kozelet/20220609/a-magyar-vasarlok-harmada-ugy-erzi-piaci-aron-nem-tudna-megvenni-az-arstopos-elelmiszert/>), Letöltési idő: 2022. június 9.

Torontáli Zoltán, (2022): Mennyivel olcsóbbak az árstopos magyar termékek, mint a szabadpiaci szlovák áruk (<https://g7.hu/vallalat/20220927/mennyivel-olcsobbak-az-arstopos-magyar-termekek-mint-a-szabadpiaci-szlovak-aruk/>) Letöltési idő: 2022. 09. 27.

Torontáli Zoltán, (2022): Minden eddig felülmúló tempóban drágultak az élelmiszerek szeptemberben (<https://g7.hu/penz/20221007/minden-eddig-felulmulo-tempoban-dragultak-az-elelmiszerek-szeptemberben-sosem-mertunk-ilyen-durva-inflacios-hatast/>) Letöltési idő: 2022. október. 10

Varga Mónika, (2022. október 26.) Sikertörténetnek látszik az ukrán munkavállalók lengyelországi megjelenése (<https://infostart.hu/gazdasag/2022/10/26/sikertortenetnek-latszik-az-ukran-munkavallalok-lengyelorszagi-megjelenese>) Letöltési idő: 2022. október 30.

Világgazdaság, (2022): Kilátástalan helyzetben van az ukrán gazdaság (<https://www.vg.hu/kozelet/2022/09/kilatastalan-helyzetben-van-az-ukran-gazdasag>) Letöltési idő: 2022. 09. 07.

Világgazdaság, (2022): Miért támadta meg Oroszország Ukrajnát? Ez állhat a háttérben (<https://www.vg.hu/kozelet/2022/02/miert-tamadta-meg-oroszorszag-ukrajnat-ez-allhat-a-hatterben>), Letöltési idő: 2022. október. 10.

Weiler Vilmos, (2022): Mi az a Budapesti Memorandum, amiért cserébe Ukrajna leszerelte a világ harmadik legnagyobb atomfegyver-készletét?, Budapest

Wikipédia (2022) [2014-es népszavazás a Krím politikai státuszáról](#) Letöltési idő: 2022. szeptember 20.

Wikipédia (2022) [2014-es oroszbarát zavargások Ukrajnában](#) Letöltési idő: 2022. szeptember 20.

Zsoldos Ákos, (2022): Az EU kivérezttette Oroszországot: most lesz igazán nehéz helyzetben Putyin kormánya (<https://www.portfolio.hu/gazdasag/20221024/az-eu-kivereztette-oroszorszagot-most-lesz-igazan-nehez-helyzetben-putyin-kormanya-574485>), Letöltési idő: 2022. október 24

MELLÉKLETEK

1. SZÁMÚ MELLÉKLET: AZ OROSZ-UKRÁN KONFLIKTUS HATÁSAI A FOGYASZTÁSI SZOKÁSOKRA

Az Óbudai Egyetem harmadéves gazdálkodási és menedzsment szakos hallgatói vagyunk, és kutatást végzünk az orosz-ukrán fegyveres konfliktus okozta fogyasztási szokások változásairól.

A kérdőív kitöltése teljesen anonim és önkéntes. Az adatok kizárólag összesített módon kerülnek feldolgozásra.

Köszönjük a válaszadást!

1. Milyen hatást gyakorolt a megnövekedett infláció vásárlási szokásaira?

	Egyáltalán nem jellemző	Nem jellemző	Jellemző is meg nem is	Jellemző	Teljes mértékben jellemző
Ugyanannyit vásárolok létszükségleti cikket					
Nem gyakorolt hatást, nem változtak a vásárlási szokásaim.					
Többet költök létszükségleti cikkekre.					
Több akciós/leárazott termékeket vásárolok.					
Többet vásárolok, felhalmozási célból.					
Megnövekedett az élelmiszerre költött jövedelmem aránya.					

2. Ön milyen gyakorisággal jár élelmiszert vásárolni?

Hetente egyszer
Hetente többször
Kétnaponta
Naponta

3. Kevesebb tartós cikket, ruhát stb. vásárolok.

Egyáltalán nem jellemző 1 2 3 4 5 Teljes mértékben jellemző

4. Csak hatósági áras terméket vásárolok, ha tehetem.

Egyáltalán nem jellemző 1 2 3 4 5 Teljes mértékben jellemző

5. Az Ön fogyasztására milyen hatást gyakorolt a hatósági áras termékek megjelenése?

Nem gyakorolt hatást, nem vásároltam több terméket a korábbihoz képest.

Több hatósági áras terméket vásároltam a korábbihoz képest.

Csak hatósági áras terméket vásárolok, ha tehetem.

Bizonyos termékeket csak a hatósági ár miatt kezdtem el megvásárolni.

6. A kialakult helyzet hatással volt-e az Ön vásárlási preferenciáira?

Nem változtak meg a
preferenciáim

1

2

3

4

5

Teljesen megváltoztak a
preferenciáim

7. A magas benzin ár valamint az infláció miatt, változtak-e az utazási szokásai?

	Egyáltalán nem jellemző	Nem jellemző	Jellemző is meg nem is	Jellemző	Teljes mértékben jellemző
Kevesebbet utazok (nyaralás, kirándulás céljából)					
Kevesebbet használok autót.					
Többet használok a tömegközlekedést.					
Többet járok kerékpárral.					
Többet gyaloglom.					
Nem változtak az utazási szokásaim.					

8. A kialakult háborús konfliktus mennyire befolyásolja az Ön üdülési szokásait?

	Egyáltalán nem jellemző	Nem jellemző	Jellemző is meg nem is	Jellemző	Teljes mértékben jellemző
Nem utazom kevesebbet külföldre.					
Nem üdülök kevesebbet belföldön.					
Inkább belföldi célpontot választok a külföldi üdülés helyett.					
Nem járok üdülni.					

9. Venne fel banki hitelt, hogy korábbi életszínvonalát fenntartsa?

	Egyáltalán nem jellemző	Nem jellemző	Jellemző is meg nem is	Jellemző	Teljes mértékben jellemző
Csak alacsony kamat mellett.					
Magas kamatok mellett is.					
Csak a létszükségleti cikkek beszerzése céljából.					
Tartós fogyasztási cikkek vásárlására is (mobil, TV, stb.)					
Utazás céljából is					
Csak alacsony kamat mellett.					

10. Ön mennyire figyel oda az energiafogyasztására (fűtés, áramhasználat)?

	Egyáltalán nem jellemző	Nem jellemző	Jellemző is meg nem is	Jellemző	Teljes mértékben jellemző
Energiatakarékos égőkre cseréltem a régi izzókat.					
Lekapcsolom a felesleges fogyasztókat.					
Alacsonyabb hőfokot állítottam be a fűtési rendszeren.					
Csak akkor fűtök, ha az adott helyiségben tartózkodom.					
Alternatív megoldásokra váltottam vagy fogok váltani (pl: vegyestüzelésű kazán, napelem, hőszivattyú stb.)					
Energiatakarékos égőkre cseréltem a régi izzókat.					

Demográfiai jellemzők

11. Mi az Ön neme?

Nő

Férfi

Inkább nem válaszolok.

Egyéb:

12. Ön melyik korosztályba tartozik?

18-29

30-39

40-49

50-59

60 feletti

13. Mi az Ön lakhelye?

Budapest

Vidéki nagyváros

Kisváros

Falu / község

14. Mi az Ön foglalkozása?

diák/hallgató

alkalmazott

vezető

nyugdíjas

munkanélküli

15. Mi az Ön legmagasabb iskolai végzettsége?

8 általános

Szakiskolai / Szakmunkásképzői végzettség

Érettségi

OKJ képzés

Felsőfokú végzettség

16. Mi az Ön nettó jövedelme?

100 000 Ft alatt

100 000 Ft – 200 000 Ft

200 000 Ft – 300 000 Ft

300 000 Ft – 400 000 Ft

400 000 Ft – 500 000 Ft

500 000 Ft felett